

לשון לעם

האקדמיה ללשון העברית

מחזור נא-גב • חוברת ד • התש"ס-התשס"א

לשוננו לעם

רבעון בענייני הלשון העברית

בהוצאת המזכירות המדעית של האקדמיה ללשון העברית • ירושלים

מחזור נא-נב • חוברת ד • התש"ס-התשס"א

העורך: חיים א' כהן • חברי המערכת: דוד טלשיר, חיים א' כהן, יוסף עופר

כללי נטיית השם

מהדורה חדשה מעודכנת

התקינה

רונית גדיש

הוצאת "לשונונו לעם" ממומנת בידי הקרן ע"ש יעקב ושושנה חורגין

אל הכותבים

כתבי יד יוגשו למערכת מוקלדים במעבד תמלילים ומודפסים ברווח כפול, תוך הקפדה על כללי הכתיב חסר הניקוד של האקדמיה ללשון העברית. לכתב היד יש לצרף תקליטון ולציין עליו את שמות התכנה והקובץ. כן יש לצרף את תרגום כותרת המאמר לאנגלית.

האקדמיה ללשון העברית
ירושלים התשס"ב

ISSN 0024-1091

הפקה: אורית טפרברג

האקדמיה ללשון העברית, ת"ד 3449, ירושלים 91034

טלפון 02-6493555, פקס 02-5617065

דואר אלקטרוני acad3u@vms.huji.ac.il

אתר האינטרנט <http://hebrew-academy.huji.ac.il>

קָדָר ועריכה במחשב: האקדמיה ללשון העברית

הדפסה: "גרפית" בע"מ, ירושלים

תוכן העניינים

153	הקדמה
157	מבוא
159	- 0. כללי
160	- 1. הקמץ
169	- 2. הפתח
172	- 3. החולם
176	- 4. הצירי
185	- 5. הסגול
188	מפתח המילים
198	תאריכי ישיבות המליאה

הקדמה

כללי נטיית השם נדונו ואושרו באקדמיה ללשון העברית בשנת תש"ך (פרק הקמץ); בשנת תשכ"ו (הפתח); בשנת תשכ"ז-תשל"א (החולם); בשנת תשל"ד-תשל"ה (הצירי); בשנת תשמ"א (הסגול).

הכללים פורסמו ברשומות בשנת תשכ"א (פרק הקמץ; ילקוט הפרסומים 872) ובשנת תשמ"ד (הפרקים: הפתח, החולם, הצירי, הסגול; י"פ 3043). תיקונים לכללים נדונו במליאת האקדמיה החל בשנת תשנ"ד.

במזכירות המדעית נערכו הכללים מחדש מתוך מגמה של האחדת הפרקים; כמו כן הוצעו השלמות רבות. השינויים וההשלמות נדונו בוועדת הדקדוק של האקדמיה וגובשו לכדי מהדורה מעודכנת. בישיבת מליאת האקדמיה באייר תשנ"ח הוצגה המהדורה המעודכנת של הכללים (לצד כללים אחרים בדקדוק), וחברי האקדמיה התבקשו להעיר את הערותיהם. ההערות נדונו בוועדת הדקדוק, והחלטותיה הובאו למליאה לשם אישור. התיקונים וההשלמות שאושרו במליאה התפרסמו ברשומות בשנת תשנ"ח (י"פ 4602) ובשנת תשס"א (י"פ 4962).

תיקונים והשלמות נוספים אושרו במליאת האקדמיה בשנת תשס"א ובראשית שנת תשס"ב.

כללי נטיית השם עתידים לראות אור במהדורות מעודכנות מזמן לזמן בעקבות החלטות חדשות של האקדמיה ללשון העברית.

* * *

זה שנים שוקדים במזכירות המדעית על כינוס החלטות האקדמיה בדקדוק. החלה במפעל שושנה בהט ע"ה בשנת תש"ן, היא שנת הלשון. מדובר היה אז בראש ובראשונה בכל אותן ההחלטות שלא זכו לחתימתו של שר החינוך ולא התפרסמו ברשומות, והיו פזורות בכרכי "זיכרונות האקדמיה". בעקבות פעולתה זו של שושנה בהט הכין יוסף עופר מן המזכירות המדעית תכנית אב לספר שיחזיק את כל החלטות האקדמיה: החלטות הדקדוק, הכתיב, הפיסוק, התעתיק, המילים בשימוש כללי, רשימה של המילונים ושל קובצי

* עיקרי הדברים שבהקדמה נאמרו בישיבת מליאת האקדמיה רמא (כ"ט באייר תשנ"ח, 25 במאי 1998).

המונחים שיצאו מימי ועד הלשון ועד ימינו. לפי ראייתו, ספר זה אמור לצאת במהדורות מעודכנות מזמן לזמן בעקבות קבלת ההחלטות באקדמיה.

לפרק המתפרסם כאן – כללי נטיית השם – יוחדו לבטי עריכה רבים. מדובר בעשרות שנות עבודה שהביאו להתגבשות הכללים ולפרסומם הראשון. המלאכה החלה עוד בימי ועד הלשון; הרוח החיה שהובילה את הפעולה הייתה של פרופ' זאב בן-חיים, וזכינו זכות גדולה שפרופ' בן-חיים עודנו מלווה את הפעולה במלוא נמרצותו ומעורבותו, כאז כן עתה.¹

ההחלטה להעמיד כללים מקיפים לפרק מפרקי הדקדוק הייתה החלטה נועזת. כאשר הוחל במלאכה זו העברית כלשון חיה הייתה עדיין בראשית דרכה. התקווה הייתה שהכללים שיתקבלו יילמדו כסדרם בבתי הספר, מפיות עוללים ייסדו עוז, וכך ייעשו נחלת הציבור הרחב. היום נטיית השם כמעט שאינה נלמדת בבתי הספר, ואף בדיבור משמשת מעט (להוציא את צורות הרבים והנסמך). מאחר שמדובר בלשון חיה, אפשר להבחין במנגנונים סותרים הפועלים בקרב הדוברים: יש המקיימים את התנועות בצורות הנוטות גם במקום שדין להתקצר לשווא, כגון "שָׁעוֹת עבודה", "דְּמָמַת מוֹת", "תּוֹצְאוֹת לוֹאִי", "מוֹשְׁבוֹת הַבְּרוֹן", "חֲגֵרֶת הַכְּנֶסֶת"; ויש המקצרים אותן במקום שהן אמורות להתקיים, כגון "מוֹסְדוֹת כֻּלְכֵּיִם", "פְּרִטִי פְּרִטִים", "לְקוֹחָה", "תּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ", "הוֹצְאוֹת יֵתֵר". אם כן אל כובד המורשת הסבוכה של העברית הצטרף גורם חשוב – הרגלי הדיבור של הציבור.

דוגמה לכלל שהתהפך על ראשו בעקבות זאת היא נטיית השמות במשקל פְּעֻלָּה. נוסחו המקורי של הכלל היה זה: "משקל פְּעֻלָּה נוטה בדרך כלל בביטול הקמץ"; זאת על פי הכלל הרגיל (כלל ב מכללי הקמץ) שלפיו "ברגיל קמץ גדול הבא בשם הנפרד בהברה מוטעמת או בהברה הסמוכה לטעם, משתנה לשווא". ואילו עתה הכלל אומר: "משקל פְּעֻלָּה נוטה בדרך כלל בקיום הקמץ", וכך לכלל הרגיל, כלל ב, נוספים עוד ועוד חריגים.

גם להתרחבות אוצר המילים יש השפעה על הכללים. הדבר אמור בעיקר במקומות שהכלל הושתת על הגדרה סמנטית. כך למשל לא היה אפשר להותיר על כנו את הכלל הנוגע לסיומת ךָּן. הכלל המקורי אמר כך: "הקמץ הגדול מתקיים בסיומת ךָּן בשמות המציינים עיסוק או תכונה". אין בנוסח זה כדי לכלול שמות כמו מִזְגָּן או אֵילָן, בֵּיתָן, ועל כן הכלל נוסח ניסוח אחר, ולשונו עתה היא: "שמות המסתיימים בִּן וסיומת זו היא צורן סופי או חלק

1. וראה ספרו במלחמתה של לשון, ירושלים תשנ"ב, שער ג, סעיף ד: "פרקי ניקוד". בסעיף זה (עמ' 255–314) בן-חיים סוקר מנקודת מבטו את הדיונים ואת ההכרעות באקדמיה בנוגע לכללי נטיית השם.

של המשקל [...] הקמץ שבסיומת מתקיים בנטייה". מכלל זה יצאו שלוש רשימות של שמות. יש להדגיש כי שינויים אלו וכיוצא בהם הובאו לאישור המליאה, שהרי אין בהם משום לבטי עריכה וניסוח בלבד, אלא עניינים שבמהות.

אחת הבעיות הקשות בכללים היא ההיזקקות לרשימות של מילים היוצאות מן הכלל. כך למשל במשקל פֶּעַל (כלל ז' מכללי הצירי), שעל הרוב הצירי מתקיים בו. סעיף 2 לכלל מונה שבעה-עשר שמות שהצירי בהם מתבטל ביטול חלקי.

דוגמאות נוספות ימצא המעיין ברשימות השמות שהקמץ מתקיים בהם ואינם נכנסים לגדר אחד מכללי המשקלים. למשל, בכלל טו מכללי הקמץ היו במקור שמונה מילים; ועתה יש שלוש-עשרה. התרחבות הרשימות היא פרי סריקת מילים בדרך ממוחשבת ובירורן של שאלות שקיבלנו מהציבור.

כאמור כללי נטיית השם מגילות מגילות ניתנו, ולכן נוצר בהם חוסר אחידות מכל הבחינות. לדוגמה, נקודת המוצא של כללי החולם הייתה צורות הנטייה, ומהן נלמד ניקוד השם בנפרד – בחולם מלא או חסר. ביתר הסעיפים צורת הנפרד היא נקודת המוצא, וממנה נלמדת הנטייה; במקצת הסעיפים ניתנה הדעת לכללי יסוד, מה שאין כך בסעיפים אחרים. למשל, הכלל שתנועה קטנה בהברה סגורה אינה משתנה הופיע רק בכללי הסגול. האחדת הכללים ועשייתם מקשה אחת הצריכה אפוא שינויים מרחיקי לכת.

החלטות מזדמנות על מילים יחידות שולבו בכללים. כך למשל ההחלטה שצורת היחיד היא **בָּדַל** ובנסמך רבים **בָּדְלִי**, על דרך **פָּרַט-פָּרָטִי**, שולבה בכלל על משקל פֶּעַל (כלל ז' מכללי הקמץ), שהקמץ בו מתקיים.

לכללים נספח כאן מפתח מילים. למפתח זה חשיבות רבה בשביל מי שאין בכוונתו ללמוד את הכללים דרך שיטה, ונחוץ לו רק פרט כלשהו. המפתח עשוי לסייע לו למצוא את מבוקשו.

עם עריכת הכללים מחדש שונה מספור הכללים לעומת המספור במהדורה הישנה.

* * *

במזכירות המדעית שקדו על עבודת העריכה רונית גדיש ועינת גונן. יוסף עופר ליווה את העבודה בעצותיו המחכימות והמועילות. גבריאל בירנבאום וברק דן עברו על הכללים והעירו הערות חשובות. אורלי אלבק, קרן דובנוב, מלכה זמלי ורחל סליג העירו אף הן הערות מועילות במהלך עריכת המהדורה.

חברי ועדת הדקדוק (בשנים תשנ"ד-תשס"ב) תרמו תרומה מכרעת לגיבוש השינויים והתיקונים בכללים, ואלה הם: יהושע בלאו (יו"ר), ארי אבנר, זאב בן-חיים, משה בר-אשר, גדעון גולדנברג, אברהם טל, דוד טנא (ז"ל), יוסף יהלום, מרדכי מישור, אהרן ממון ויוסף עופר.

המזכירות המדעית מחזיקה טובה מרובה לחברי האקדמיה ללשון העברית ולעובדיה ולאנשים שמחוץ לאקדמיה שטרחו לקרוא בעיון את הטיטות של הכללים ומסרו את הערותיהם. ואלה הם: משה אזור, שרגא אירמאי, אילן אלדר, אהרן דותן, גד בן-עמי צרפתי, יהודה רצהבי, שמעון שרביט (חברי האקדמיה); חגית אביעוז, שרגא אסיף, פריץ ורנר, חיים א' כהן, רפי מוזס, רחל משיח, חיים נקר ודורון רובינשטיין. יעמדו כולם על הברכה.

רונית גדיש

מבוא

הבסיס לכללי נטיית השם, כמו לדקדוק העברי כולו, הוא המקרא וניקודו, אולם בקביעת הכללים נדרשה האקדמיה לפסוק בשמות שאין להם עדות במקרא, וכמו כן לא התחשבה בכמה וכמה נטיות חריגות הבאות במקרא. אף יש שנקבע כלל המנוגד לדרכו של המקרא. בכל ההחלטות האלה נשקל הממצא בתקופות הלשון השונות ובמסורות שבכתב ובעל פה. אף הנוהג היום בפי רוב הדוברים הובא בחשבון מתוך הכרה בהתפתחותה הטבעית של העברית המתחדשת כשפה חיה. במקרים שהוחלט לסטות מדרך המקרא, נזכרת הצורה המקראית בהערה, לומר לך: הרוצה לנהוג ביודעין על דרך המקרא, הרשות בידו וכמובן אינו משתבש.

נקודת המוצא לכללי נטיית השם היא צורות הנפרד של השמות כפי שהן נתונות בניקוד. הכללים קובעים מהי נטייתם של השמות, ובעיקר אילו מן התנועות מתקיימות בנטייה ואילו מתבטלות או משתנות לתנועה אחרת. הכללים מסודרים בסעיפים על פי התנועות: הקמץ, הפתח, החולם, הצירי, הסגול. לתנועות חיריק, שורוק וקמץ קטן לא יוחדו סעיפים משום שבדרך כלל תנועות אלו מתקיימות בנטייה. מקצת הכללים ערוכים לפי משקלי השמות; נטייתם של השמות במשקלים הנדונים מתוארת תיאור מלא ככל האפשר, ובכלל זה השמות שנטייתם חריגה. שני כללים שכוחם יפה לכל הסעיפים באים בסעיף "כללי" בראש הכללים.

0. כללי

בסעיף זה באים שני עקרונות שכוחם יפה לנטיית השמות בכלל (ואף לשאר מערכות הנטייה).

כלל א – תנועה בהברה סגורה לא מוטעמת

תנועה בהברה סגורה ולא מוטעמת (שאינה הברה סופית) אינה משתנה לשווא בנטייה. למשל: מַחֲשֵׁב מַחֲשָׁבִים מַחֲשָׁבִי, מַגָּבֶת מַגָּבוֹתֶיהָם, הַבָּדֵל הַבָּדִילִי, הַשֵּׁג הַשְּׁגִיחוֹ, מְרַפֶּה מְרַפֶּת־ מְרַפֹּת מְרַפֹּתֶיךָ², מְטַבֵּחַ מְטַבְּחִי, דָּגְמָה דָּגְמָתוֹ, חֲכָמָה חֲכָמָתָה.

[רנח]

כלל ב – השתנות תנועה שלפניה שווא נע

כאשר תנועה משתנה לשווא בנטייה, ולפניה שווא נע (או חטף) – תנועה באה במקום השווא הנע (או החטף). למשל: דְּבָרִים דְּבָרִי, נִדְבָה נִדְבֵת, נֶאֱמָרִים נֶאֱמָרִי, מַעֲשֵׂר מַעֲשֹׂרוֹת, חֲשֵׁכָה חֲשֹכֶת.

[רנח]

2. במקרא מְרַפֶּה מְרַפֶּת־ מְרַפֹּת מְרַפֹּתֶיךָ וכיו"ב.

1. הקמץ

כללי הקמץ אושרו בישיבת המליאה לז. בכללים שתוקנו והושלמו או נוספו לאחר מכן צוין מספר הישיבה.

ברגיל הקמץ³ משתנה לשווא – כאמור בכלל ב להלן. בכללים ג–טו נמנים השמות היוצאים מכלל זה, היינו שהקמץ בהם מתקיים, למשקליהם או לפרטיהם. בכללים טז–יז נמנים שמות בעלי קמץ הנוטים על דרך משקלים אחרים.

כלל א – דין הקמץ בצורת הנסמך ולפני כינויי הנוכחים

כל קמץ הבא בשם הנפרד בהברה מוטעמת שהיא ההברה האחרונה, משתנה לפתח בנסמך היחיד ולפני כינויי הנוכחים –כָּם, –כֶּן. למשל: דְּבַר דְּבַר, דְּבַרְכֶם, מִלְכָּה מִלְכָּת, מִלְכְּתֶכֶם, רַץ רֶץ, רֶץ רֶץ, רֶץ רֶץ, פֶּתַח פֶּתַח, פֶּתַח פֶּתַח, תְּשׁוּמָה תְּשׁוּמָת (לב, ⁴ לבו).

יוצאים מכלל זה השמות המסתיימים בֶּא, שהקמץ בהם מתקיים בנסמך היחיד. למשל: מוֹצֵא מוֹצֵא, תָּא תָּא (אבל מוֹצֵאכֶם, תֹּאכֶם).

ו

הערות

1. כלל זה כוחו יפה גם בשמות שהקמץ בהברתם האחרונה מתקיים בנטייה, כגון השמות במשקל פֶּעַל: דִּין דִּין, דִּינֶכֶם. ואולם אין הדברים אמורים בשמות בסיומת –ה הנוטים על דרך הסגוליים (ראה להלן כלל ט3 וכלל יז).
2. גם שמות שבמקרא בא בהם קמץ בצורת הנסמך, כגון שֶׁאֵר, שֶׁאֵט, מִקְצֵת – הקמץ בהם משתנה לפתח: שֶׁאֵר, שֶׁאֵט, מִקְצֵת; הוא הדין בשם מִנָּה: מִנָּת, על מִנָּת.
3. צורת הנסמך של לָבֵן היא לָבֵן וגם לָבֵן.
4. צורת הנסמך של חָלֵב היא חָלֵב לצד חָלֵב.

[רכח, רלה, רן]

3. סתם "קמץ" הוא קמץ גדול.

4. וגם תְּשׁוּמָת לב על פי "תְּשׁוּמָת יד" שבמקרא – בנסיגת הטעם לפני הברה מוטעמת (שבסומך).

כלל ב – קמץ משתנה לשווא (הכלל הרגיל)

ברגיל קמץ הבא בשם הנפרד בהברה מוטעמת או בהברה הסמוכה לטעם, משתנה לשווא בתנאים האלה:

א. בצורת הנסמך – אם הברת הקמץ נמצאת סמוכה להברה האחרונה. למשל: נְדִיב נְדִיב, דָּג דָּגִים דָּגִי, יָד יָדִי יְדוֹת, נִפְלְאוֹת נִפְלְאוֹת.

ב. בשאר צורות הנטייה – אם הברת הקמץ נמצאת לפחות שנייה למוטעמת. למשל: נְדִיב נְדִיבִי נְדִיבִים נְדִיבִי, לְהִיט לְהִיטִים, דָּג דָּגִיָּה, יָד יָדִיָּךְ יְדוֹתֵי יְדוֹתֶיךָ, גְּמֻלָּה גְּמֻלָּתֶיךָ,⁵ נִפְלְאוֹת נִפְלְאוֹתֶיךָ.

על השתנות קמץ שלפניו שווא נע ראה עוד לעיל סעיף 0 כלל ב.

[קסד-קסה]

קמץ מתקיים

ואלו הצורות שהקמץ מתקיים בהן בנטייה, שלא לפי כלל ב:

כלל ג – קמץ שלפניו שני שוואים

קמץ שלפניו שני שוואים מתקיים בנטייה. למשל: שֶׁלְשָׁלוֹת שֶׁלְשָׁלוֹת, מִשְׁפָּטוֹ מִשְׁפָּטָיו, לוֹיִתָּנִים לוֹיִתָּנֵיהֶם, דְּבַדְבוֹ דְּבַדְבוֹנֶיכֶם.

[רלז]

כלל ד – קמץ שלפני ההברה הסמוכה לטעם

קמץ המתקיים בצורת הנפרד לפני ההברה הסמוכה לטעם מתקיים גם בנטייה. למשל: בְּבוּאָה בְּבוּאֹת, מְסוּכָּה מְסוּכוֹתֶיהָ.

[רלט, רנח]

כלל ה – קמץ הבא לתשלום דגש

הקמץ מתקיים בכל מקום שהוא בא לתשלום דגש. למשל: חֶרֶט חֶרֶט־חֶרֶטִים, חֶרֶשׁ חֶרֶש־חֶרְשֵׁי (משקל פֻּעַל); עָרִיץ עָרִיצִים עָרִיצִי, שָׂרִיג שָׂרִיגִים, רָהִיט רָהִיטִים, סָרִיס סָרִיסִים, פָּרִיץ⁶ פָּרִיצִים (משקל פֻּעַל); חָרוֹב חָרוֹבִים,

5. בשמות שסיומם ברבים **אות** מצויות שתי דרכי נטייה, כגון גְּמֻלָּאוֹת־גְּמֻלָּאוֹתֵי וּגְּמֻלָּאוֹת־גְּמֻלָּאוֹתֶיהָ. (ראה עוד להלן כלל ג.)

6. מן סָרִיס, פָּרִיץ יש במקרא צורות על משקל פֻּעַל (הלא דגוש), כגון סָרִיס המלך, סָרִיסֵי פרעה, פָּרִיץ חיות.

חֲרוֹץ חֲרוּצָה חֲרוּצִים (משקל פעול); (שׂר) שָׂרִים שָׂרִי שְׂרִיכִם, שָׂרָה שָׂרוֹת שָׂרוֹת־שְׂרוֹתֶיהֶן, צָרִים צָרִי צָרִיכִם, צָרָה צָרוֹת צָרוֹתֶיהָ; פָּרֶכֶת פָּרוּכוֹת.

[רן]

כלל ו - שמות בני הברה אחת, שמות בני שתי הברות המסתיימים ב־ה

1. הקמץ מתקיים בשמות בני הברה אחת, ובכללם צורות בינוני מגזרת ע"ו ווע"י, וכן בצורות נקבה של שמות אלו. למשל: רָךְ רָצִים רָצִי, רָצָה רָצַת רָצוּת רָצוֹת רָצוֹתֶיךָ, קָם קָמִים קָמִי קָמִיכֶם; וכן דָּת דָּתוֹת דָּתוֹת דָּתֶי דָּתוֹתֶיכֶם דָּתֶיהֶם, וְוֹ וְוִיָּהֶם, סָס סָסִי, עָב עָבִי, עָש עָשִׂי, כֹּז כֹּזִיהֶם, תָּו תָּוִי תָּוִיכֶם.

כן הקמץ מתקיים בשמות **מצד מצדִּי**, **מכל מכלִיהֶם**.

ויוצאים מכלל זה השמות דָּג, דָּם, יָד, אֶב, אֶח, חֶם, שֹׁד, שְׁנֵייתִם בביטול הקמץ, והשמות בני הברה אחת המנויים בכלל טז 3.

2. הקמץ מתקיים בשמות בני שתי הברות המסתיימים ב־ה והגזורים משורשי ע"ו. למשל: נִפְּהָ [חבל ארץ], נְפוֹת, עֲקָה עֲקַת, רִמָּה רִמַּת, רְמוֹת רְמוֹת.

כך גם בשמות **אֱלֹה** אֶלֶת-, **בָּבֵה** בָּבֶת-, **בָּמָה** בָּמֶת-, בָּמוֹתֵיכֶם, **נָפָה** [כְּבֵרָה]¹² נָפֶת-, עָגָה עָגֶת-.

כן הקמץ (הראשון) מתקיים בשמות **מַעֲרָה** מַעְרֹתֵיהֶם, **מַצְדָּה** מַצְדֹּת.

אִין הַקִּמָּץ מִתְקִיִּים בַּשְּׁמוֹת אַחֲרֵים בְּנֵי שְׁתֵּי הַבְּרוֹת הַמִּסְתִּימִים בָּהֶּ. לְמִשַּׁל: אָמָּה
אֲמַתְתָּה, גְּדָה גְדוֹת, דָּאָה דָּאֹת, דָּגָה דָּגֹת, יָפָה יָפֹת, מִנָּה מִנּוֹת, מִעָה מִעוֹת, שְׁנָה
שְׁנוֹתָיו, שְׁעָה שְׁעוֹתָיו, שְׁפָה שְׁפָתָיו.

[נד, ריג, רלז, רלט, רסב]

7. בנטייה עם הכינוי "כֶּס", "כָּן" דְּמָכְס, יְדָכְס (כבמקרא), וגם דְּמָכְס, יְדָכְס.
8. נטיית אֶב – אֶבִּי (גם אֶב) – אֶבִּיהָ אֶבִּיכֶם אֶבּוֹת אֶבּוֹתִי.
9. נטיית אֶח אחיחיד כנטיית אֶב; נטיית הרבים: אֶחִים אֶחִי אֶחִיד אֶחִיהָ אֶחִינוּ, אבל: אֶחִיו, אֶחִי – אֶחִיכֶם אֶחִיהֶם.
10. נטיית חֶס כנטיית אֶב.
11. במקרא שָׂד.
12. שורשה נִפִּי.
13. במקרא הקמץ מתקיים בצורה יִפְתִּי ובנטיית השם הָרָה (כגון הִרְתִּיחֶם, לעומת תָּרַת עוֹלָם).
14. במקרא מְנוֹתִיהָ.

כלל ז – משקל פֻּעַל

הקמץ מתקיים במשקל פֻּעַל. למשל: כָּלַל כְּלָלִי, כָּלַל כְּלָלִי, נִיר נִירוֹתִי, פָּרַט פָּרְטִי, פָּרְטִי פָּרְטִי, אָזוּ אָזוּי, ¹⁵ אָתַר אָתְרִי, בָּדַל בָּדְלִי.

יוצאים מן הכלל: גָּזַר גְּזָרִי (דיו), כָּתַב כְּתָבִי, פָּסַק פָּסְקִי, שָׁטַר שְׁטָרִי, שְׁטָרוֹת. הריבוי של שָׁלוּ הוא שְׁלֹוִים שְׁלֹוִי.

[עז, קסד-קסה, רל, רלז]

כלל ח – משקל פֻּעַל ומשקל פָּעוּל

1. הקמץ מתקיים בשמות במשקל פֻּעַל. למשל: דִּין דִּינִי, דִּינִי דִּינִי, פָּרַשׁ פָּרְשִׁי, חִיב חִיבִי, חָלַשׁ חֲלָשִׁי, נִדַּד נִדְדִי, נָסַת נָסְתִי, מָדַד מִדְדִי, קָטַר קְטָרִי.

מכלל זה יצאו השמות האלה: אָגַן, אָיַל, וכן צָנָאָר.

בשמות מרובעים הגזורים במשקל פֻּעַל (היינו שמות המציניים את עושה הפעולה) הקמץ מתקיים. ¹⁶ למשל: סָרְטַט סְרָטִי, פָּרַנַס פָּרְנָסִי, פָּרַנְסִי פָּרְנָסִי (בעלי עיסוק); אָנָךְ אֲנָרִי, צָנָתַר צָנְתָרִי (כלים ומכשירים).

בשמות המרובעים האחרים אין הקמץ מתקיים. למשל: אָבָם אֲבָמִי, אָרְנַב אֲרָנִי, עָכְבַּר עֲכָבְרִי, סָחֵלַב סִחְלָבִי, סָפְסַל סִפְסָלִי.

[רמח]

2. הקמץ מתקיים בצורות של שמות נקביים הגזורים מן פֻּעַל (שהקמץ בו מתקיים). למשל: גְּנֻנָּה (הילדים), סְפָרִיָה (צמרת), רְנָנָה (הכפר); אבל אֵילָה (השדה).

[רלז]

3. הקמץ מתקיים במשקל פָּעוּל – בשמות עצם המציניים עיסוק (של אדם או של כל). למשל: לָקוּחַ לְקוּחוֹת, לְקוּחוֹת לְקוּחוֹתִי, פְּרוּז פְּרוּזִי, פְּרוּזִי פְּרוּזִי, סְמוּךְ סְמוּכוֹת, פְּגוּשׁ פְּגוּשׁוֹת.

כן הקמץ מתקיים בשמות האלה: פְּעוּט פְּעוּטִי, ¹⁷ פְּמוּט פְּמוּטִי, מְמוֹן מְמוֹןִי, מְמוֹנֶה מְמוֹנֶה, פְּשׁוּשׁ פְּשׁוּשׁוֹת.

הוא הדין במשקלים פְּעוּלָא, פְּעוּלָאִי, שהם תולדות פֻּעוּל. למשל: אֲמוּרָא אֲמוּרָאִים, סְבוּרָא סְבוּרָאִים; אֲמוּדָאִי אֲמוּדָאִים.

[סז, רל]

15. גם בשם בְּרוּז הווי"ו מנוקדת בקמץ, והקמץ מתקיים בנטייה; ראה להלן כלל טו.

16. אבל שמות בעלי שתי הברות שוות נשקלים במשקל פֻּעַל. ראה להלן סעיף 2 כלל א.

17. אולם דבר פְּעוּט [ש"ת], דברים פְּעוּטִים.

כלל ט – משקל פֻּעֵלָה

1. משקל פֻּעֵלָה נוטה בדרך כלל בקיום הקמץ. למשל: כִּפְּפָה כִּפְּפָתָה כִּפְּפָתוּ כִּפְּפוֹתָה, סִבְּרָה סִבְּרָת סִבְּרוֹתִי, פִּלְדָּה פִּלְדָּתָה, פִּצְצָה¹⁸ פִּצְצָתָה פִּצְצוֹתֵיהֶם.

2. הקמץ מתבטל בנטיית השמות האלה: ¹⁹אֶבְכָּה, ²⁰אֶדְמָה, אֶנְחָה, אֶנְקָה,²¹ בִּרְכָּה,²² גִּעְרָה, דָּאָגָה, דִּהְרָה, דָּמָמָה, הִדְרָה, הִלְכָּה, זָעָקָה, חִדְשָׁה, חִזָּקָה, חִרְדָּה, יִלְלָה, יִשְׂרָה, לִבְנָה, לִוְיָה,²³ נָאָקָה, נִדְבָה, נִהְמָה, נִקְמָה, נִשְׁמָה, סַעְרָה, עֲגָבָה, עֲגָלָה, עֲדָשָׁה, עֲנָה, עֲרָבָה, צִדְקָה, צִנְחָה, צַעְדָּה, צַעְקָה, קָלְלָה, קַעְרָה,²⁴ רִבְבָּה, רִנְחָה, רִחְבָּה, רִנְנָה, שְׂאָגָה, שְׂגָגָה, שְׂמָמָה, שְׂעָטָה, שְׂעָרָה [סִעְרָה].

נטיית השמות האלה היא על דרך נִדְבָה נִדְבָתָה נִדְבוֹתָה נִדְבוֹתָה.

הערות

1. כשפי' הפועל או עי' הפועל גרוניות, בא פתח תחת פי' הפועל. למשל: אֶדְמָה אֶדְמָתִי, עֲדָשָׁה עֲדָשָׁתִי, עֲנָה עֲנוֹתִי, גִּעְרָה גִּעְרָתָה, שְׂאָגָה שְׂאָגוֹתִי.
2. גם רִנְחָה נוטה בפתח, כגון רִנְחָתָה.
3. השמות אֶנְקָה, חִרְדָּה, חִזָּקָה, עֲגָלָה נוטים בסגול: אֶנְקָתִי, חִרְדָּתִי²⁵ וכו'.
3. השם הִלְכָּה נוטה בחיריק, אף על פי שפי' הפועל גרונית, כגון הִלְכָּתָה הִלְכָּתוֹ הִלְכוֹת הִלְכוֹתָה.

3. שמות אחדים ממשקל פֻּעֵלָה נוטים על דרך הסגולים, ואלו הם: יִבְמָה יִבְמָתָה יִבְמָתִי, עֲטָרָה עֲטָרָתָה עֲטָרָתוֹ, עֲלָטָה עֲלָטָתָה, עֲצָרָה עֲצָרָתָה, עֲקָרָה עֲקָרָתָה, עֲשָׂרָה עֲשָׂרָתָה עֲשָׂרוֹתָה וגם עֲשָׂרוֹתָה, עֲתָרָה עֲתָרָתָה. וכן עֲזָרָה עֲזָרָתָה עֲזָרוֹתָה (כמסורת התימנית).²⁶

[רכב, רכה, רסב]

18. את השם פִּצְצָה אפשר להטות גם בביטול הקמץ, כגון פִּצְצָתָה פִּצְצוֹתֵיהֶם.
19. הרשימה אינה כוללת שמות שהם צורת הנקבה של משקל פֻּעֵל (כגון חִכְמָה), ואלה נוטות בביטול הקמץ.
20. גם אֶבְכָּה.
21. גם במשמעות 'שרץ טמא'.
22. בצורת הנסמך ביחיד הכ"ף דגושה: בִּרְכָּתָה.
23. אבל בשם לְוִיָּה במשמעות 'לְוִיָּת הַמָּת' הקמץ מתקיים.
24. במקרא גם קַעְרָתוֹ.
25. במקרא חִרְדָּתָה.
26. המסורת הספרדית היא עֲזָרָתָה; המסורת האשכנזית: במשנה עֲזָרָתָה ובפיט עֲזָרָתָה.

כלל י – שמות פעולה לבניינים פיעל, הפעיל, נפעל

[illegible]

בבשמות אחדים במשקל פֻעֵלָה ובמשקל המקביל לו במרובעים אין הקמץ הגדול מתקיים, וזהו נוטים על דרך משקל פֻעֵלָתוֹ. ואלו הם: **אֵילָה** אֵילָתִי אֵילוֹת, **יִבְשָׁה** יִבְשָׁתִי יִבְשָׁתִי יִבְשָׁתוֹ. **לִהְבֶּה** לִהְבֶּה- (אש) לִהְבֵּתִי, וכן שִׁינָה שִׁינָתִי שִׁינֹתִי; וכן **כִּרְכֹּרֶה** כִּרְכֹּרֶתִי כִּרְכֹּרֶתוֹ. השם **חטֹאֵה** נוטה כמו חטֹאת בביתול הקמץ: חטֹאתִי חטֹאתֶה וכו'.

2. הקמץ מתקיים במשקל **הפעלה** וכן במשקל **אפעלה**. למשל: הזמנה הזמנה י
הזמנותיכם, הספקה הספקת, הספקתו, הודעה הודעת, הודעתכם, הוצאה
הוצאת, הוצאות הוצאות, הוצאותיכם; אזהרה אזהרת, אזהרתו, אזהרה
אזהרתה, אספקה אספקת.

3. הקמץ מתקיים במשקל הפעל ובמשקלים הגזורים ממנו. למשל: העדר העדר- העדרו, הבנות הבנותו, המנעות המנעותם.

[רלה, רלז, רלט, רסב]

כלל יא – הקמץ לפני -אי, -יי

הקמץ מתקיים בצורות שבהן הוא בא לפני **אֵי, יֵי**. למשל: (הֶגֶה) הֶגְאִים הֶגְאֵי-הַגִּיִּים הֶגְיִי, (לְנֹאִי) לְנֹאִים לְנֹאֵי-לְנִיִּים לְנִיֵּי, (חֲטָאִי) חֲטָאִים חֲטָאֵי-חֲטָאִיִּם, (קִשִּׁי) קִשִּׁים קִשִּׁיִּי, מִקְרָא מִקְרָאֵי, מִשָּׂא מִשָּׂאֵי, נִשָּׂא נִשָּׂאֵי, נוֹרָא נוֹרָאֵי.

ויוצאות מכלל זה הצורות (דְּשָׁאִים) דְּשָׁאִי־ דְּשָׁאִיהֶם, טְנָאִי־ טְנָאִיְכֶן, פְּלָאִי־ פְּלָאִי־ , פְּרָאִי־ (גְּמָא גְּמָאִים) גְּמָאִי־ , שהקמץ מתבטל בהן.

כלל יב - הקמץ בסיומות -ן, -ר

1. שמות המסתיימים ב־ן וסיומת זו היא צורן סופי או חלק של המשקל (כלומר הנויִן אינה מן השורש) – הקמץ שבסיומת מתקיים בנטייה. בכלל זה השמות בסיומת **־תן**.

למשל: קִבְּלוּ קִבְּלֵנִי, יוֹמָן יוֹמְנִיָּהּ, מִזְגָּן מִזְגֵּיכֶם, אֵילָן אֵילָנוֹת- (סרק), נוֹגֵדָן נוֹגְדָנִי; גֹּאֲוֹתָן גֹּאֲוֹתֵנִי.

יצאו מכלל זה השמות האלה, שאין הקמץ בהם מתקיים בנטייה:

- שמות במשקל פעל, פעלו: אבדו, אלפו, אמדו, חרפו, פלחו, פרקו, קרפו, שלחו.

- שמות במשקל פֻּעֵץ: בָּנָן, מָנָן, עָנָן, קָנָן.
 - שמות שונים: אֶלְמָן, בִּסְתָן, דְּיוֹקָן, כְּבָשׁוֹן, לַפְתָּן, מִזְרָן, מַפְתָּן, פִּשְׁתָּן.²⁷
- הקמץ (הראשון) בשם **קִיטָנָה** מתקיים בנטייה, כגון קִיטָנֶת־ קִיטָנוֹת־.

2. הקמץ מתקיים בשמות המסתיימים בצורן הסופי **־ר** והמציינים עיסוק או תכונה. למשל: סִנְדֵּלָר סִנְדֵּלְרִיכֶם, סִמְרִטוֹר סִמְרִטוֹרִי, בִּמְר בִּמְרִי, וכן בשמות לְבָלָר לְבָלְרִיכֶם, קִיסָר קִיסָרִי.

אבל: אוֹלָר אוֹלְרִיכֶם, סוֹדָר סוֹדְרִי, סִינָר סִינְרִי, עֵכְבָר עֵכְבְרִי, קוֹלָר קוֹלְרִי.

[רכה, רכח, רלט]

כלל יג – הקמץ לפני י, ית, וות, זיה, ייות

1. הקמץ הבא בשמות לפני הסימות **י (י-ני)**, **ית**, **ות**, **זיה** – מתקיים.

דוגמות:

לפני הסימות **י (י-ני)**: אֶמְצָעִי [שׁ״ע] אֶמְצָעִי, אֶמְצָעִי [שׁ״ת] אֶמְצָעִי אֶמְצָעִי, חֶקְלָאִי [שׁ״ת] חֶקְלָאִי, כְּנָפִי כְּנָפִיכֶם, עֶמְמִי עֶמְמִיכֶם, צָבָאִי צָבָאִיכֶם, רָאשִׁי רָאשִׁיכֶם; רוֹחֲנִי רוֹחֲנִיכֶם.

לפני הסימות **ית**: זֵית זֵיתוֹ, חֲצִית חֲצִיתוֹ.

לפני הסימות **ות**: אֶמְצָעוֹת אֶמְצָעוֹתוֹ, גְּלוֹת גְּלוֹתוֹ, גְּלוֹתוֹ גְּלוֹתוֹ, דִּינוֹת דִּינוֹתוֹ, חֲזוֹת חֲזוֹתוֹכֶם, חֶקְלָאוֹת חֶקְלָאוֹתוֹכֶם, מְלָאכוֹת מְלָאכוֹתוֹכֶם, רְשׁוֹת רְשׁוֹתוֹ.

לפני הסימות **זיה**:²⁸ חֲזִיה [מן חֲזָה] חֲזִית, מְרַפְּזִיה מְרַפְּזִיתוֹ, עֲגָבְנִיה עֲגָבְנִיתוֹ.

כן מתקיים הקמץ לפני הסימות **ייות** (הבאה בשמות מופשטים הגזורים משמות בסימות י). למשל: אֶמְצָעִיּוֹת אֶמְצָעִיּוֹתְכֶם, עֶמְמִיּוֹת עֶמְמִיּוֹתְכֶם, צָבָאִיּוֹת צָבָאִיּוֹתְכֶם, רוֹחֲנִיּוֹת רוֹחֲנִיּוֹתְכֶם.

2. בשמות **ייחוס** של עמים ומשפחות וכד', המסתיימים ב־י, הקמץ מתקיים בכל הברה שהיא (על פי מְכִירִי, עֲמִלְקִי וכד' הבאים במקרא).

למשל: דְּוִידִי, לְבָנוֹנִי, תְּבוֹרִי, תֵּל־אֲבִיבִי.

יוצאים מכלל זה: יִשְׂרָאֵלִי, יִשְׁמַעְאֵלִי, גְּלִילִי (לצד גְּלִילִי).

[רלט]

27. רשימה זו אינה באה להביע עמדה בשאלת שורשם של השמות המנויים בה.

28. ראה גם כלל ד לעיל.

כלל יד – הקמץ במ"ם בשמות מגזרת הכפולים

הקמץ מתקיים במ"ם המשקל בשמות מגזרת הכפולים. למשל: מְגֹן מְגִנִּים מְגִנִּי, מְעֹז מְעִזִּי, מְסֹךְ מְסַכִּים.

כלל טו – שמות שונים

קמץ מתקיים בנטיית השמות האלה: אֶכָר אֶכְרִי, אֶמֶן אֶמְנִי, אֶמֶן אֶמְנִי; וְתִיק וְתִיקִים וכן וְתִיקוֹת, שְׁלִישׁ [תפקיד צבאי] שְׁלִישׁוֹ שְׁלִישִׁים וכן שְׁלִישוֹת; מַעֲבָד מַעֲבִידֵהֶם, מְטַע מְטַעִי, מְכַר מְכַרְיָהֶם, מוֹרֵשׁ מוֹרְשֵׁיהֶם, תוֹשֵׁב תוֹשְׁבֵי; בְּרוֹז בְּרוֹזִי, מְסַרֵת מְסַרְתָּם; אֲדִיכָל אֲדִיכָלִי, פָּנֵס פָּנֵסִי.

הקמץ מתקיים בריבוי השם שְׂבוּעַ, כגון שְׂבוּעוֹת שְׂבוּעוֹת שְׂבוּעוֹתֶיכֶם (אבל: שְׂבוּעַ, וכן שְׂבוּעוֹ).

הקמץ מתקיים בנטיית צורת הרבים של השמות בֵּית, עִיר, רֹאשׁ, כגון בְּתִים בְּתִיהֶם, עָרִים עָרִי, רֹאשִׁים רֹאשֵׁיכֶם.

[רל, רלט, רס, רן]

נטייה על דרך משקלים אחרים

ואלה השמות שהקמץ נמצא בהם בנפרד, ואילו נטייתם על דרך משקלים אחרים:

כלל טז – קמץ המשתנה בנטייה לפתח ואחריו דגש

בנטיית השמות האלה בא פתח ודגש אחריו:²⁹

1. ממשקל פֶּעַל: גָּמַל גְּמָלִים, חָרַךְ חֲרָכִים, עָצַב עֲצָבִים, קָטַן קִטְנִים, שָׁלַב שְׁלָבִים, שָׁפַן שְׁפָנִים.

[רלט]

2. ממשקל מַפְעֵל / מַפְעֵל: מֵאֶמֶץ מֵאֲמָצִים, מִחְמָד מִחְמָדִים, מִחְמָץ מִחְמָצִים, מִחְצָב מִחְצָבִים, מִחְשָׁךְ מִחְשָׁכִים, מְטַעַם מְטַעֲמִים, מְכַמֵּן מְכַמְנִים, מְמַתֵּק מְמַתְקִים, מְנַעֵם מְנַעֲמִים, מְסַךְ מְסַכִּים, מַעֲדוֹ מַעֲדָנִים, מַעֲמֵק מַעֲמָקִים, מַעֲקָשׁ מַעֲקָשִׁים, מַרְבֵּד מַרְבְּדִים, מַרְחֵק מַרְחָקִים, מַשְׁאֵב מַשְׁאֲבִים, מַשְׁבֵּת מַשְׁבְּתִים, מַשְׁגֵּב מַשְׁגָּבִים, מַשְׁלָב מַשְׁלָבִים, מַשְׁמֵן מַשְׁמָנִים; ועל דרך זו מְבַטָּח מְבַטָּחִים (בפתח).

[ריו, רל, רלז, רלט]

29. ראה גם להלן סעיף 2 כלל א.

3. בשמות: זָג זָגִים, צָב צָבִים, צוֹ³⁰ צוֹיִם, קוֹ³⁰ קוֹיִם, תָּם תָּמָה, יָם יָם³¹ יָמִים, אֶשְׁנָב אֶשְׁנָבִים, חֲרָצוֹ חֲרָצִיִּים, חֶשְׁמֶן חֶשְׁמָנִים, מוֹסָף מוֹסָפִים, סָרְעָף סָרְעָפִים (שָׂרְעָף שָׂרְעָפִים), עֶקְרֵב עֶקְרָבִים, רַעְנוֹ רַעְנָנִים, שְׁאָנוֹ שְׁאָנָנִים, שְׁנָהֵב שְׁנָהֵבִים, אוֹלָם³² אוֹלָם³³ אוֹלָמִים אוֹלָמוֹת.

נטיית השם שֶׁבֶת ביחיד – שֶׁבֶתוֹ שֶׁבֶתָּכֶם; ברבים – שֶׁבֶתוֹת שֶׁבֶתוֹתֵי; וכן שֶׁבֶתוֹ. בשם בַּחוּר הקמץ משתנה בנטייה לפתח, כגון בַּחוּרָה בַּחוּרִים בַּחוּרֵי.

[ריג, רלט]

כלל יז – משקל מפעלה, תפעלה

בשמות ממשקל **מפעלה**, **תפעלה** נטיית היחיד היא בדרך כלל על דרך הסגוליים. למשל: מַחְלָקָה מַחְלָקֹת, מַחְלָקָה מַחְלָקֹת, מַשְׁפָּחָה מַשְׁפָּחֹת, מַשְׁפָּחָה מַשְׁפָּחֹת, מַלְתָּחָה מַלְתָּחֹת, מַפְלָה מַפְלָת, מַפְלָת מַפְלָת, מַצָּבָה מַצָּבֹת (עובדים), מוֹדָעָה מוֹדָעֹת (אבל) מוֹדָעָתוֹ, מוֹעָצָה מוֹעָצֹת, מוֹעָצָה מוֹעָצֹת, מוֹשְׁבָה מוֹשְׁבֹת; תוֹדָעָה תוֹדָעֹת, תוֹדָעָתְכֶם, תוֹכָחָה תוֹכָחֹת, תוֹכָחָה תוֹכָחֹת, תוֹלָדָה תוֹלָדֹת.

יוצאים מן הכלל:

א. כמה שמות משורשי כ"נ: מַתְנָה מַתְנֹת, מַתְנִי, מַטְלָה מַטְלֹת, מַטְרָה מַטְרֹת, מַטְרָה מַטְרֹת.

כך גם השם **מַסְקָנָה**³⁵: מַסְקָנֹת מַסְקָנֹת, ברבים: מַסְקָנוֹת מַסְקָנוֹת.

ב. השמות משורשי ל"א: למשל: מַדְשָׁה מַדְשֹׁת, מַרְפָּאָה מַרְפָּאוֹת, מַרְפָּאָתְכֶם, מַשְׁאָה מַשְׁאוֹת; תוֹצָאָה תוֹצָאוֹת, תוֹצָאוֹת; וכן מַשְׁוָאָה מַשְׁוָאוֹת.

תן דעתך: בצורת הרבים של השמות במשקל מפעלה, תפעלה הקמץ נוהג כרגיל: מַשְׁפָּחוֹת מַשְׁפָּחוֹת, מַתְנֹת מַתְנֹתֵי, מַרְפָּאוֹת מַרְפָּאוֹת; תוֹלָדוֹת תוֹלָדוֹתֵי.

גם נטיית השם **מַלְאכָה** היא על דרך הסגוליים ביחיד: מַלְאכָתְּךָ מַלְאכָתֵי. ברבים: מַלְאכּוֹת מַלְאכּוֹת, מַלְאכּוֹתֵיךְ.³⁶

[רלה, רלט]

30. יש המנקדים צו, קו בפתח גם בנפרד.

31. במקרא גם בסמיכות ים, אבל ים-סוף.

32. וכן במקרא צורת המשנה אֵילִם: אֵילִים אֵילָמוֹת.

33. במקרא באה צורת הנסמך אוֹלָם.

34. תן דעתך להבדל בין מוֹעָצָה למוֹעָצָה [עצה, מזימה].

35. השם מַסְקָנָה – בלא דגש בסמ"ך.

36. במקרא מַלְאכּוֹת מַלְאכּוֹתֵיךְ.

2. הפתח

כללי הפתח אושרו בישיבת המליאה עד (תיקון לסעיף 11 התקבל בישיבה עט). בכללים שתוקנו והושלמו או נוספו לאחר מכן צוין מספר הישיבה.

כלל א – פתח ורגש בנטייה

בשמות המלרעיים שתנועתם האחרונה (או היחידה) פתח, מתקיים בדרך כלל הפתח בנטייה, ודגש בא באות שלאחריו. למשל: גל גלי גלך גלכם גלים גלי, סל סלו סלקם סליכם, אף אפים אפיקם, עם עמד עמכם עמים, זן זנים³⁷ זיכם, אגף אגפיו, זמן זמנים זמנכם זמניהם, הדס הדסים, מעט מעטים, אגם אגמים אגמיו,³⁸ כרך כרכים כרכי, דונג דונגיו, יובל יובלים, שושן שושנים, אתנן אתננה, כרפס כרפסי, מחבת מחבתות, צלצל צלצלים צלצלי [מין חיה], קלבלב קלבלבים קלבלבי, שרפרף שרפרפים, אדמדום³⁹ אדמדמות, ירקרק ירקרקה, קטנטן קטנטנים, ועל דרך זו מאויים מאויי.

בכלל זה שמות מרובעים בעלי שתי הברות דומות; שמות אלו נשקלים במשקל פלפל, ובנטייה בא דגש. למשל: זלזל זלזלים, זמזם זמזמים, כלכל כלכלים, לבלב לבלבים, צמצם צמצמים, תלתל תלתלים.

תן דעתך שהפתח מתקיים לפני חייית, אף שאין בה הכפלה. למשל: צח צחה צחים, לח לחה לחים, שח שחה שחים. בנקבה גם צחה, לחה, שחה.

יוצאים מכלל זה כמה שמות הנוטים על דרך הסגוליים:

1. השמות דבש דבשי, הלך (בצירוף הלך רוח)⁴⁰ הלכי (רוח), סבך סבכו סבכי.
2. שמות אחדים ממשקל פעלעל – בצורות הנקבה: אדמדמת, שחרחרת (במקרא), ירקרקת (בלשון חז"ל), קטנטנת וכיו"ב (בלשון ימינו).
3. קצת שמות בני הברה אחת באים בריבוי גם על דרך הסגוליים "השלמים": הר הרים הררי, טל טללים טללי, עם עממים עממי, צד צדדים צדי.

[קנא, רסב]

37. במקרא זנים.

38. במקרא אגמיו אגמיהם.

39. במקרא אדמדום בקמץ.

40. את הצירוף הלך רוח אנו גוזרים היום מן השם הלך.

כלל ב – חיריק ודגש בנטייה

במקצת שמות בני הברה אחת שתנועתם פתח – בא בנטייה חיריק במקום הפתח: בַּת בְּתוֹ, גַּת גְּתוֹת, כַּת כְּתִים כְּתוֹת, מַס מְסִים, סַף סָפִים, צַד צָדוֹ, פַּת פְּתוֹ. במקרא בא חיריק גם בשמות גְּלָגְלִיו מִן גְּלָגֶל, מוֹרְגִים מִן מוֹרֵג, וכן סִנְסִנִּי.

כלל ג – פתח המשתנה לקמץ קיים

בשמות הבאים הפתח בהברתם האחרונה (או היחידה) משתנה לקמץ קיים:

1. בנטיית שמות שרי"ש בסופם, בא קמץ לתשלוש דגש⁴¹ בהברה פתוחה.⁴² למשל: בַּר⁴³ [נקי] בָּרִים בָּרִי, הַר הָרִי הָרֶד הָרִים הָרִי, פֶּר פָּרִים, צַר צָרָה צָרִה, שַׁר שָׂרִיהֶם, מְלָצַר מְלָצְרִים, סוּגַר סוּגְרוֹ, פֶּרֶפֶר פֶּרֶפְרִים, סְמָדָר סְמָדָרִים סְמָדָרִי, צָרָצַר צָרָצְרִים צָרָצְרִי. בדרך זו נוטה גם שם התואר רַע: רָעָה רָעִים רָעִי.

2. בשמות המסתיימים בִּי, יָאִי, ואינם מגזרת הכפולים, הפתח משתנה בנטייה לקמץ קיים.⁴⁴ למשל: זָכָאִי זָכָאִים זָכָאִי, חֲשַׁמְלָאִי חֲשַׁמְלָאִים, כִּילִי כִילִיִּים, לָנְאִי לָנְאִים לָנְאִי, תָּנְאִי תָּנְאִים תָּנְאִי, שִׁי שִׁיִּים, חֲזִי חֲזִיִּים, חֲזִי חֲזִיִּים, חֲזִי חֲזִיִּים, חֲזִי חֲזִיִּים.

3. אחרי ה"א הידיעה ינוקדו השמות הַר, עַם, פֶּר בקמץ: הָהָר, הָעָם, הָפֶר. הערה: המילה חַג תנוקד פתח גם אחרי ה"א הידיעה: הַחֶג.⁴⁵

[רל]

כלל ד – שמות הגזורים משם פרטי המסתיים בפתח

1. שמות פרטיים המסתיימים בפתח ובתי"ו – שם הייחוס הנגזר מהם מנוקד בקמץ והתי"ו בו רפה. למשל: אֵילַת אֵילָתִי, צִפְתָּ צִפְתִּי, צִרְפַּת צִרְפָּתִי צִרְפָּתִית. 2. השמות אֲשַׁכְנָזִי, סַפְרָדִי (הנגזרים משמות המסתיימים בפתח: אֲשַׁכְנָז, סַפְרָד) מנוקדים בפתח ובדגש (לפי כלל א) – אֲשַׁכְנָזִי, סַפְרָדִי; או בקמץ – אֲשַׁכְנָזִי, סַפְרָדִי.

[רס]

41. ראה לעיל סעיף 1 כלל ה.

42. בצורות יחיד לפני הכינויים "כָּם, "כֶּן בא פתח, כגון הַרְכָּם, פֶּרֶפְרָךְ (לפי סעיף 1 כלל א).

43. אבל בַּר במשמעות 'בן' אין בו קמץ לתשלוש דגש. וראה משלי לא, ב. בימינו בַּר במשמעות 'בן' אינו נוטה. בנקבה בַּת (סמכא) ובריבוי בְּנֵי (מצווה), בְּנוֹת (מזל).

44. ראה לעיל סעיף 1 כלל יא.

45. במקרא חֶג.

כלל ה – דין הפתח בשמות מלרעיים שסופם יַעַ

בשמות שבסופם יַעַ וטעמם מלרע הפתח משתנה בנטייה לקמץ (והקמץ משתנה לשווא בריחוק מן הטעם). למשל: אֶמְצַע אֶמְצְעוּ אֶמְצְעֶיכֶם,⁴⁶ אֶצְבַּע אֶצְבְּעוּת אֶצְבְּעוּתִי, כּוֹבֵעַ כּוֹבְעִים כּוֹבְעִי, קָרָקַע קָרָקְעוּת קָרָקְעוּתִי.

כלל ו – נטיית השמות אַחֲרִי, גִּיאַ

1. הפתח בשם אַחֲרִי (וְאַחֲרָת) משתנה לחטף פתח בצורות הרבים: אַחֲרִים אַחֲרוֹת.

2. בנטיית השם גִּיאַ בא צירי והוא נכתב מלא תמיד. למשל: גִּיאַ גִּיאֹת. במקרא גִּיאֹת גִּיאֹתֶיךָ, וכן נמצאות צורות המשנה (של הנפרד) גִּיאַ גִּיאַ.

[רלט]

46. אבל מן אֶמְצְעִי – אֶמְצְעֶיכֶם; ראה לעיל סעיף 1 כלל יג.

3. החולם

כללי החולם אושרו בישיבת המליאה ק. בכללים שתוקנו והושלמו או נוספו לאחר מכן צוין מספר הישיבה.

הכללים בסעיף זה עוסקים בנטיית שמות בעלי חולם מלא ובעלי חולם חסר. ההבחנה בין חולם מלא לחולם חסר נקבעה על פי עקרונות בלשניים ובהתחשב בנטיית השם. הכתיב במקרא אינו הולך בהכרח אחר ההבחנה הזאת, ונמצא בו הרבה כתיבים בלא וי"ו במקומות שלפי הכללים שלהלן נכתבים בחולם מלא, וגם להפך.

חולם מתקיים

כלל א – חולם מלא

חולם מלא מתקיים בנטייה. למשל: אָרוֹן⁴⁷ אַרוֹנוֹתֶיךָ, גִּבְעוֹל גִּבְעוֹלֶיךָ, חוֹל חולות⁴⁸, חוֹף חופֶיךָ, כּוֹבֵעַ כּוֹבְעִי, מְעוֹף מְעוֹף־מְעוֹפוֹ, תִּרְנְגוֹל תִּרְנְגוֹלִיָּהֶם.

הערות

1. תן דעתך: גם השמות האלה נכתבים בחולם מלא: כּוֹחַ, מוֹחַ, הָדוֹם, מְאוֹד, אוֹרְחָה, דּוֹבְרָה, חוֹזָה, בְּכוֹרָה, לְבוּנָה, רַפְסוּדָה, אֶפְרוֹחַ, אֶרְמוֹן, אֶשְׁכּוֹל⁴⁹, חֶרְגוֹל, יְהוֹסֵם, כִּדְכּוֹד, מְשֻׁלֹחַ, נִיחוּחַ, פְּרַעוֹשׁ, פְּתָאוֹם, צָפוֹר⁵⁰, קֶדְקוֹד⁵¹, שְׁלוּשׁ, שְׁלוּשָׁה⁵².
כן מנוקדים בחולם מלא אֶתְרוֹג (ברבים אֶתְרוּגִים), חֶסֶן (בנטייה חֶסוֹנָה וכיו"ב).
2. שמות המסתיימים בחולם בהברה פתוחה, ריבויים -אִים, למשל: אֶקוֹ אֶקוֹאִים, תָּאוֹ תָּאוֹאִים (גם תּוֹא תּוֹאִים), פִּלְמִינְגוֹ פִּלְמִינְגוֹאִים, בָּלוּ בָּלוֹאִים. השמות דִּי ורְבּוֹא ריבויים דִּיאוֹת, רְבּוֹאוֹת.
3. צורת הרבים של שוֹר היא שְׁנָרִים; צורת הרבים של יוֹם היא יָמִים.
4. בנטיית השמות מְגוֹר, מְנוֹס, מְתוֹק החולם משתנה לשורוק (אך לא בנסמך). למשל: מְגוֹרֶךָ, מְנוֹסִי, מְתוֹקָה (אבל מְתוֹק־).

47. במקרא אָרוֹן, הָאָרוֹן.

48. ברבים אֶרְמוֹנוֹת. במקרא אֶרְמוֹנוֹת.

49. אֶשְׁכּוֹל ריבוי בנפרד ובנסמך אֶשְׁכּוֹלוֹת; במקרא אֶשְׁכּוֹלוֹת אֶשְׁכּוֹלוֹת־.

50. צורת הריבוי של צָפוֹר היא צְפוֹרִים, וגם צִפְרִים כבמקרא.

51. במקרא קֶדְקֵד, קֶדְקֵדֶךָ, קֶדְקֵדוֹ.

52. ובנטייה על דרך הסגוליים: שְׁלֶשֶׁת שְׁלֶשֶׁתִּם שְׁלֶשֶׁתוֹ.

5. השם **גבוה** נוטה בשתי דרכים: **גְבוּהָ גְבוּהִי**, וגם **גְבוּהָ גְבוּהִי**.
 הערה: שמות אחדים בעלי חולם מלא באים במקרא בקמץ (קטן) כשהם מוקפים, למשל: **גְדֹל־פֶּחַ** (נחום א, ג), **סֶה־רֹלֵב** (משלי כב, יא). וראה עוד לחלן כלל ב, הערה.
 [רלג, רלה, רלז, רלט, רסב]

כלל ב – החולם החסר בצורת הנסמך

חולם חסר הבא בהברה האחרונה מתקיים בצורת הנסמך. למשל: **בִּרְ-**(כפיד), **חֹסְ-**, **חֶקְ-**, **לֹאסְ-**, **חֶרְטֹסְ-**.

אבל המילה **כל** מנוקדת בקמץ קטן כשהיא דבוקה לאחריה (ובכתיב חסר הניקוד: **כל**), ובחולם חסר כשהיא עומדת לעצמה (ובכתיב חסר הניקוד: **כול**). למשל: **כָּל** חברי הארגון, **בְּכָל** שעה, **לְכָל** דורש, **כָּל** שרוח הבריות נוחה הימנו; לעומת: **הַכָּל** יודעים, **מִסְפָּר** יודע **כל**.

הערה: מילים רבות, בעיקר מילים בנות הברה אחת, ניקודן במקרא תלוי בהקפה: כאשר המילה מנוגנת בטעם לעצמה היא מנוקדת בחולם, ואילו כאשר היא מחוברת במקף למילה שאחריה, היא מנוקדת בקמץ (קטן). למשל: **כָּל צֶפֶר קֶלֶכְנָה** (בראשית ז, יד); **חֶק הַשָּׁמַן** (יחזקאל מה, יד), **חֶק־נָתַן** (תהלים קמח, ו); **בְּקֶרֶב עֲלֵי מְרִיעִים** (תהלים כז, ב), **בְּקֶרֶב־אִישׁ** (שמואל ב טו, ה).

[רלה]

כלל ג – חולם חסר הבא לתשלום דגש

חולם חסר הבא לתשלום דגש מתקיים בנטייה. למשל: **חֹר חֲרִי-**, **מִבְרָךְ מִבְרָכוֹת**, **אֶפֶר אֶפְרָה**, **צָחַר צָחֲרִים**, **שָׁחַר שְׁחָרָה**.

[רלז]

חולם המשתנה בנטייה

כלל ד – חולם חסר המשתנה לקיבוץ

חולם חסר (שאינו תשלום דגש) הבא בשמות מלרעיים בהברה האחרונה (או היחידה), משתנה בנטייה **לקיבוץ**, ודגש בא באות שלאחריו.
 למשל: **אִם אַמּוֹת**, **דָּב דָּבִים**, **חֹב חֲבוֹ**, **חַל חֲלִין**, **חֶק חֲקִים**, **לֹאס לֹאֲמִים**, **אֲדָם אֲדָמִים**, **כָּחַל כָּחֵלָה**, **אֶרֶץ אֶרֶצִים**,⁵³ **חֹשֶׁךְ חֹשְׁכִים**, **עֶמֶק עֶמְקִים**, **עָנָה עֲנָה**, **עָקָם עֲקָמִים**, **עֵרֶם עֲרָמִים**, **עִירִם עִירָמִים**, **רֶטֶב רֶטְבִים**, **אֶלְגֵם אֶלְגָמִים**, **אֶלְמָגִי חֶרְטֹס חֶרְטָמִי**.

53. צורת הנסמך של **אֶרֶץ** היא **אֶרֶץ**. במקרא **אֶרֶץ**.

תן דעתך שהשמות אָרֶךְ, חֲשֹׁךְ, עֶקֶם, רָטֹב יש להם מקבילות במשקל פֶּעוּל: אָרוּךְ אֲרוּכִים, חֲשׁוּךְ חֲשׁוּכִים, עֶקֶם עֶקוּמִים, רָטֹב רְטוּבִים.

[רלה]

כלל ה – החולם החסר בשמות הסגוליים

1. בנטיית היחיד של השמות הסגוליים החולם החסר משתנה לקמץ קטן. למשל: אֶזוֹן אֲזוּנָה, כֶּתֶל כְּתָלִי, קֶדֶשׁ קְדָשׁוֹ; זֶהָר זְהָרְנוּ זְהָרְכֶם, פֶּעַל פְּעָלִי פְעָלְךָ, תֹּאֲרֶךְ תִּאָּרְךָ.

הערות

1. תן דעתך: את הקמץ במילים כגון פֶּעַלִי פְּעָלֶכֶם הוגים o. בעלי המסורת הספרדית נוהגים לבטא קמץ זה a בקריאת התורה ובתפילה, כדין שאר הקמצים בהברה פתוחה.

במקרא מצויות גם הצורות תֹּאֲרוֹ, פֶּעְלוֹ.

2. בשמות אחדים מן הסגוליים או ההולכים אחרי הסגוליים נוהג הקיבוץ בצד הקמץ הקטן (שהוא עיקר), למשל חֲמָצוֹ, קִמְצוֹ, מִשְׁכָּנְתוֹ, מִתְכַּנֶּתוֹ, מְכַרְתִּי, חֲמִיר־בֵּית הַלֵּל). ויש גם להפך: קמץ קטן בצד הקיבוץ (שהוא עיקר), למשל: עֲזָדָה עָזִי.

[רלז]

2. בצורת הרבים של השמות הסגוליים החולם החסר משתנה לשווא, ובאות גרונית לחטף קמץ. למשל: כְּתָלִים, נְהָלִים, גְּרָנוֹת, אֲרָנִים, חֲדָשִׁים, עֲמָרִים.

נטיית הרבים: בצורת הנסמך ובצורות בעלות כינויי הנוכחים והנסתרים – פ' הפועל מנוקדת בקמץ קטן וע' הפועל בשווא (ע' הפועל גרונית – בחטף קמץ). בשאר צורות הנטייה פ' הפועל בשווא (בפ' הפועל גרונית בחטף קמץ) וע' הפועל בקמץ. למשל: כְּתָלִי כְּתָלִיהֶם, חֲדָשִׁי, נְהָלִי נְהָלִיהֶם; אבל: כְּתָלִיהָ, חֲדָשִׁיךָ, נְהָלִינוּ.

הערות

1. צורת הרבים של אֶהֱלֵה היא אֶהֱלִים וגם אֶהֱלִים.
2. צורת הרבים של קֶדֶשׁ ושל שָׂרֵשׁ היא קְדָשִׁים וגם קְדָשִׁים, שָׂרָשִׁים וגם שָׂרָשִׁים. המילים קְדָשִׁים ושָׂרָשִׁים נהגות בקמץ קטן בפ' הפועל. בעלי המסורת הספרדית נוהגים להגותם בקמץ גדול.
3. בספרות שלאחר המקרא כתובים כמה מן השמות במשקל פֶּעַל ברבים נפרד – מלאים וי"ו כנגד חטף קמץ, למשל: כותלים, תוארים, עוקצין, אונסין. גם בשמות אלו ע' הפועל נקראת בקמץ כבצורת הרבים הרגילה של משקל פֶּעַל.
4. צורת הרבים של בָּהֶן היא בְּהוֹנוֹת, ושל נָגַה – נְגוֹהוֹת.

כלל ו – משקל פעי

1. שמות סגוליים משורשי ל"י, כגון חָלִי, יָפִי, עָבִי, עָנִי, קָשִׁי, באים בחולם חסר בנפרד ובנסמך.
- לצד הצורות בחולם חסר מתקיימות בנסמך גם צורות בשווא (ובפי הפועל גרונית בחטף קמץ). למשל: יָפִי יָפִי (וגם יָפִי), עָבִי עָבִי (הקורה); וגם עָנִי, חָרִי (אף; וגם חָרִי).

במקרא הצורות בחולם באות בדרך כלל בהפסק ראשי, כגון חָלִי (דברים ז, טו), עָנִי (דברים טז, ג) [אבל צָרִי (יחזקאל כז, יז) בהפסק משני]. הצורות בשווא (או בחטף קמץ) באות בהפסק משני או בהקשר, כגון צורות הנפרד אָנִי (מלכים א ט, כו), דָּמִי (ישעיהו סב, ו), חָלִי (דברים כח, סא), עָנִי (תהלים קז, י), צָרִי (בראשית מג, יא) וצָרִי (בראשית לו, כח); צורת הנסמך בְּדָמִי דָּמִי (ישעיהו לח, י).

[רלו]

2. בנטיית היחיד החולם מתחלף בקמץ קטן כדין. למשל: יָפִי, עָנִי.
3. ברבים – פי הפועל מנוקדת בשווא ועי' הפועל בקמץ בכל הנטייה. למשל: קָשִׁים קָשִׁי קָשִׁיִּים.⁵⁴

כלל ז – החולם בשמות הדומים לסגוליים

1. שמות שצורתם זכרית, והם דומים בשתי הברותיהם האחרונות לסגוליים, מתחלף בהם החולם – בין בנטיית היחיד (כבשאר הסגוליים) ובין בריבוי – בקמץ קטן. למשל: מְקַטְרֵן מְקַטְרִים, צָפְרֵן צָפְרִים, בְּדֹלֵחַ בְּדֹלָחִים.
 2. שמות שצורתם נקבית, והם דומים בשתי הברותיהם האחרונות לסגוליים, נוטים ביחיד על דרך הסגוליים, אבל בריבוי החולם מתקיים ונכתב מלא. למשל: אֶשְׁמֶרֶת אֶשְׁמֹרוֹת, גִּלְגֶּלֶת גִּלְגֻּלוֹת,⁵⁵ כְּתִבְתִּי כְּתוּבוֹת, כְּתִנְתִּי כְּתוּנוֹת,⁵⁶ מְחַלֶּקֶת מְחֻלּוֹקוֹת,⁵⁵ צְמַרְמֶרֶת צְמֻרְמָתוֹ צְמֻרְמוֹרוֹת.
- ראה עוד לעיל כלל ה, הערה 2.

תן דעתך: צורת הרבים של השם **שְׁבֹלֶת** היא שְׁבֹלִים, וגם שְׁבָלִים כבמקרא.

[רלט]

54. ראה גם לעיל סעיף 1 כלל יא.

55. במקרא גִּלְגֻּלוֹת, מְחֻלּוֹת.

56. צורת הנסמך כְּתִנְתִּי וגם כְּתִנְתִּי, כְּתוּנוֹת וגם כְּתוּנוֹת.

4. הצירי

כללי הצירי אושרו בישיבת המליאה קכג. בכללים שתוקנו והושלמו או נוספו לאחר מכן צוין מספר הישיבה.

בנטיית השמות בעלי הצירי הדרכים מתחלפות: יש שהצירי מתקיים, ויש שהוא מתבטל בתנאים שווים של ההגייה, המבנה והכתיבה. כך דרכם של השמות הצרויים במקרא בניקודו המקובל עלינו, וכל שכן השמות שמחוץ למקרא, שנחלקו בהם הרבה המסורות בפייהם של יוצאי גלויות שונות. תכליתם של הכללים להלן להסדיר את הנוהג ולהכריע בין הדרכים השונות לצורך הלשון הכללית.

צירי מלא הוא צירי שיש עמו יו"ד אחר האות הצרויה גם בניקוד. סתם צירי הוא צירי חסר.

כלל א – הצירי בצורת הנסמך

שמות המסתיימים בצירי – בין שהוא מתקיים בנטייה ובין שהוא מתבטל – מנוקדים בצירי גם בצורת הנסמך. למשל: לֵב, שֵׁם, חֵבֶר, הַבְּדֵל.

הערות

1. השם **בן** מנוקד בנסמך בסגול: בֶּן.

במקרא באה צורת הנסמך גם בחיריק, כגון בִּרְנוֹן, בֶּן חָפֹז.

מילים רבות, בעיקר מילים בנות הברה אחת המנוקדות בצירי (להוציא בן), ניקודן במקרא תלוי בהקפה: כאשר המילה מנוגנת בטעם לעצמה היא מנוקדת בצירי, ואילו כאשר היא מחוברת במקף למילה שאחריה, היא מנוקדת בסגול. למשל: וּלְבָאֵן (משלי יז, טז) לֵב פִּרְעָה (שמות ז, יד), וכן פֶּאֶבְלָאִם (תהלים לה, יד).

2. בכמה שמות המסתיימים בצירי – הצירי משתנה בצורת הנסמך לפתח או צורת הנסמך היא על דרך משקל אחר. ראה להלן כלל ז, כלל יז, כלל יט.

[רלה]

כלל ב – צירי המשתנה לסגול לפני כינויי הנוכחים ולפני כינוי הנוכח

1. צירי הבא בשם הנפרד היחיד בהברה האחרונה – בין שהוא מתקיים בנטייה ובין שהוא מתבטל – משתנה לסגול לפני כינויי הנוכחים – כֶּם, כֶּן. למשל: בָּאֵר בָּאֶרְכֶּם, הַפֶּסֶד הַפֶּסֶדְכֶם, מִזְלֶג מִזְלֶגְכֶם, מְשׁוֹרֵר מְשׁוֹרֵרְכֶם, סוֹפֵר סוֹפֵרְכֶם, פֶּסֶנְתֵּר פֶּסֶנְתֵּרְכֶן.

יוצאים מכלל זה שמות בני הברה אחת⁵⁷ (המנוקדים צירי מלא או צירי חסר), שבהם הצירי מתקיים גם לפני כינויי הנוכחים. למשל: חִיק חִיקָךְ, שֶׁד שֶׁדְּךָ.

הערה: בשמות שעי' הפועל או לי' הפועל בהם מאותיות אהח"ע, בא פתח במקום הסגול. למשל: הִכְרַח הִכְרַחְךָ, שׁוּנָא שׁוּנָאֲךָ.

2. צירי הבא בשם הנפרד היחיד בהברה האחרונה – ומתבטל בנטייה – משתנה לסגול לפני כינוי הנוכח. למשל: מִפְקֵד מִפְקֵדְךָ, מִקַּל מִקַּלְךָ, שׁוֹמֵר שׁוֹמְרְךָ.

הערה: בשמות שעי' הפועל או לי' הפועל בהם מאותיות אהח"ע, בא פתח במקום הסגול. למשל: אוֹהֵב, גּוֹאֵל, מְזַבֵּחַ.

שלא כאמור לעיל, יש במקרא אוֹיֵב, שׁוֹלֵחַ.

צירי מתקיים

כלל ג – הצירי המלא

הצירי המלא מתקיים תמיד. למשל: מִיתֵר מִיתְרִים מִיתְרִיהֶם, רִיחַ רִיחוֹת רִיחוֹתֵיכֶם.⁵⁸

תן דעתך: צירי מלא בא כאשר היו"ד היא מן השורש. למשל: אִיד, אִימָה, אִיפָה, אִיתָן, בִּיצָה, חִיק, מִידַע, מִיטָב, מִימָן, מִינְקָת, מִישְׁרִים, סִיפָה, צִידָה, רִיק, שִׁינָן, תִּימָן, וכן מְחִימָן, מִימְרָה, מִיכְרָה, רִישָׁה.

כן בא צירי מלא בשמות אחרים ובהם: אִיבָר, הִיכַל, זַעִיר, כִּילָף, עִירָם, פִּיגָם, פְּלִיטָה, פְּלִיטִים, פְּסִיפָס, צִירִי, קִיסָם, שִׁינָף.

השמות לצן, לצנות מנוקדים צירי חסר: לָצֹן, לָצְנוֹת.

[רטז, ריז, רלט, רנח]

כלל ד – צירי הבא לתשלום דגש

הצירי הבא לתשלום דגש (תמורת חיריק) מתקיים.⁵⁹ למשל: גְּרוֹשׁ גְּרוֹשֶׁם גְּרוֹשִׁין, שְׂרוֹת שְׂרוֹתֶיךָ, תֹּאזֵר תֹּאזְרוּךְ, קָרַח קָרַח־ךָ.

בכלל זה נכנסים גם השמות גָּאָה, דָּהָה, זָהָה, בָּהָה, לָאָה, קָהָה (המתאימים למשקל פֻּעַל). הצירי מתקיים תמיד גם בשמות מְחֹשׁ מְחֹשֶׁיךָ (ראש), מְרוֹצֵי מְרוֹצֵיךָ (סוסים). כן הצירי מתקיים בצורות מְרַעֵה מְרַעֵהךָ וכד'.

[רלז]

57. המונח "שם בן הברה אחת" מכון לשמות מעין אל, עט, ולא לשמות שהם "ייתד", כגון בָּאָר, פָּאָר.

58. ראה גם לעיל כלל ב1.

59. על נטיית שמות במשקל פֻּעַל שעי' הפועל שלהם היא אל"ף או רי"ש – עיין כלל כב להלן.

כלל ה – שמות בני הברה אחת (שאינם נדגשים בנטייה)

בשמות בני הברה אחת⁶⁰ שאינם נדגשים בנטייה, הצירי מתקיים תמיד. למשל: אֵד אֵדִי, אֵל אֵלִי אֵלִי, גּוֹ גּוֹם גּוֹיִכֶם, זָד זָדָה זָדִים זָדִי(עולם), כֵּן כֵּנִים כֵּנָה כֵּנוֹת, כֶּף כֶּפִי(החופים), מֵת מֵתִיכֶם מֵתִי(מדבר), נֵר נְרוֹתֵיכֶם, סֵט סֵטָה סֵטִי(הדרך הישרה), עֵט עֵטָךְ עֵטְכֶם⁶¹ עֵטִיכֶם, רֶעַר רֶעַר(המלך) רֶעִיכֶם, וְכֵן הַשֵּׁם רְחִים: רְחִיו רְחִיכֶם.

יוצאים מכלל זה: עֶץ, שהצירי בו מתבטל כשאינו סמוך לטעם, כגון עֶצֶי עֶצִיכֶם עֶצִיכֶם (לעומת עֶצִי עֶצֶךְ עֶצְכֶם עֶצִים, הנוהגים לפי הכלל); בֶּן⁶², שֵׁם, שהצירי בהם מתבטל בנטייה – כגון בְּנֵי בְנִים, שְׁמִי שְׁמִים שְׁמוֹת⁶³ שְׁמוֹתֵיכֶם; לפני שווא בא בשני שמות אלו חיריק, כגון בְּנֵד בְּנִכֶם, שְׁמֵךְ שְׁמִכֶם.

כלל ו – משקל פֻּעַל

במשקל פֻּעַל הצירי מתקיים. למשל: בָּאָר בָּאָרִי בָּאָרְךָ בָּאוֹת⁶⁴ (אבל בָּאָרְכֶם לפי כלל 1), זָאָב זָאָבִי, יָלַל יָלָלִיכָה, כָּאָב כָּאָבִי, פָּאָר פָּאָרִים פָּאָרִי(ראש)⁶⁴, רָאָם רָאָמִי, רָתַת רָתִיתִי(אימה), שָׁאָר שָׁאָרִיכֶם.

כלל ז – משקל פֻּעַל

1. במשקל פֻּעַל רבים השמות שהצירי מתקיים בהם, וכך צריך לנהוג בכל שם המתחדש במשקל זה. למשל: אָבֵל אָבֵלִים אָבֵלִי אָבֵלָה אָבֵלֶת אָבֵלְתוֹ, אָשֵׁם אָשֵׁמִיכֶם אָשֵׁמוֹת(המעשה), בָּצֵק בָּצֵקָךְ בָּצֵקָם (אבל בָּצֵקְכֶם לפי כלל 1), חָפֵץ חָפְצִים חָפְצִי(חיים), יָעוּ יָעֵנִי, יָרַח יָרַחִי יָרַחִיכֶם (אבל יָרַחְכֶם לפי כלל 11 הערה), יָשׁוּ יָשֻׁנִי(עפר), כָּבֵד [האיבר] כָּבֵדִי, סָפַק סָפְקוֹתֵיכֶם, קָמַע קָמַעוֹתִי קָמַעִי, שָׁכַן שָׁכְנִיכֶם שָׁכְנוֹתִי שָׁכְנוֹתֵיכֶם (אבל שָׁכְנִכֶם–ן לפי כלל 1).

2. השמות האלה הנוטים בביטול חלקי של הצירי: גָּדַר⁶⁵ זָקוּ, חָבַר, חָדַל, חָנַף, חָסַר, חָצַר, יָעַל, יָרָא, יָרַךְ, כָּבֵד [היפוכו של קל], כָּרַס, כָּתַף, נָמַל, עָקַב, עָרַל, שָׁלוּ⁶⁶.

60. על המונח "שם בן הברה אחת" ראה לעיל הערה 57.

61. ראה גם לעיל כלל ב1.

62. צורת הרבים של בֶּן: בְּנִים בְּנִי. צורת הנסמך: בֶּן (וראה לעיל כלל א הערה 1).

63. אבל בנפרד שְׁמוֹת.

64. במקרא אתה מוצא גם בָּאוֹת(חמר), פָּאָרִי(המגבעות).

65. צירוף הלשון "יצא מגדרו" מותר לנטותו כדרך הסגוליים, כגון יצא מְגִדְרוֹ, יצאתי מְגִדְרִי.

66. במקרא יש גם שְׁמָחִי לָב (ישעיהו כד, ז), לָכֵל חָפְצִיכֶם (תהלים קיא, ב), יתְדֹת הַמִּשְׁכָּן (שמות לח, לא).

דוגמת הנטייה: נִמַּל, נִמַּל- [חִבְרָ-], נִמַּלְךְ, נִמַּלְךְ, נִמְלוּ, נִמְלָה, נִמְלָנוּ, נִמְלְכֶם-ן (לפי כלל ב1), נִמְלִי- [חִצְרוֹת-], נִמְלִיכֶם-ן [חִצְרוֹתִיכֶם-ן].

הערות

1. כמה שמות במשקל פֻּעַל בא בהם פתח בצורת הנסמך במקום הצירי, ואלו הם: יָתַד, יָתַד-, שָׁבַע שָׁבַע-, שָׁכַן שָׁכַן-; זָסוּ זָסוּ-, חָדַל חָדַל-, חָסַר חָסַר-, חָצַר חָצַר-, כָּבַד כָּבַד- (ראייה), נָמַל נָמַל-, עָרַל עָרַל-.

2. כמה שמות במשקל פֻּעַל צורתם בנסמך שקולה במשקל סגולי: גָּדַר גָּדַר-, יָרַף יָרַף-, פָּרַס פָּרַס-, פָּתַף פָּתַף-.

במקרא גם כָּבַד כָּבַד- (עוֹ), עָרַל עָרַל- (לֵב), גָּזַל גָּזַל- (אֶחָ); בלשון ימינו גָּזַל היא גם צורת הנפרד.

3. בצורות הנקבה⁶⁷ של השמות שבסעיף 2, כמו זָקְנָה, חִבְרָה, חָסְרָה, יָרָאָה, הצירי מתבטל אף בנסמך היחידה, כגון זָקְנָת-, חִבְרָת-, חָסְרָת-, יָרָאת- (אלוהים), ואין צריך לומר בנסמך הרבים: חִבְרוֹת-, חָסְרוֹת- וכו'; ובכינויים זָקְנוּתִיךְ, חִבְרוֹתִי. בצורות היחידה בעלות כינויים הנטייה היא כדרך הסגוליים: זָקְנָתִי, חִבְרָתוֹ חִבְרָתָם. גם השם שָׁכְנָה נוטה ביחיד על דרך שם סגולי: שָׁכְנָתִי שָׁכְנָתִיךְ.

[רל, רלה, רלט]

כלל ח – הצירי במשקל הפֻּעַל ובשמות הרבועיים והחמשיים

במשקל הפֻּעַל הצירי מתקיים. למשל: הַפְסִד הַפְסִדִי הַפְסִדִי הַפְסִדִי- (אבל הַפְסִדְכֶם לפי כלל ב1), הַרְפֵּב הַרְפֵּבִי, הַכְרַח הַכְרַח־ הַכְרַח־, הַצַּע הַצַּע־ הַצַּע־.

הערה: ליד הצירוף הַסַח־ הַדַעַת יש גם הַסַח־ הַדַעַת.

על פי כלל זה נוטים גם **השמות הרבועיים והחמשיים**, שתנועתם האחרונה היא צירי. למשל: אֲבָנִט אֲבָנִטִי- (הכוהנים), אֲזַמֵּל אֲזַמֵּלִי-, דִּלְפֶּק דִּלְפֶּקִים, סָרְגַל סָרְגַלִי-, פָּרַדַס פָּרַדַסִיָּה; פְּסִנְתָר פְּסִנְתָרִיָּהם (אבל פְּסִנְתָרְכֶם לפי כלל ב1), צַפְרָדַע צַפְרָדַעִים,⁶⁸ קִלְסָתָר קִלְסָתָרִי- (פניהם).

כך נוטים גם השמות מִמְזָר מִמְזָרִיָּהם, מִסְפֵּן מִסְפֵּנִי-.

אבל שמות בעלי שתי הברות שוות עיצורים נוטים בביטול הצירי (כמשקל מַפְעֵל, ראה להלן כלל יז), כגון גָּרַר גָּרַרִים, מִשְׁמֵשׁ מִשְׁמֵשִׁים.

[רכה]

⁶⁷ על שמות במשקל פֻּעַל שאינם צורות נקבה של משקל פֻּעַל ראה להלן כלל י.

⁶⁸ במקרא צַפְרָדַעִים.

כלל ט – משקל פֶּלָה

במשקל פֶּלָה הצירי מתקיים. למשל: אֵלָה [עץ] אֶלֶת, זָעָה זָעָתוּ, יָדָה יָדִיתְכֶם, קָבָה קָבָתִי, רָאָה רְאוּתִי, תָּבָה תְּבוּתִיכֶם.

יוצאים מכלל זה כמה שמות שהצירי בהם מתבטל שלא בסמיכות לטעם. ואלו הם: חֲמָה חֲמָתִי חֲמוֹת, מָאָה מָאָתִי מָאָתָד מְאוֹת מְאוֹתִי, עֵדָה [קהל] עֵדֹת (ישראל) עֵדָתוֹ, עֵצָה עֵצָתִי עֵצָתָד עֲצוֹת עֲצוֹתִיכֶם, פָּאָה פָּאָתִי (השדה) פָּאוֹת פָּאוֹתִיכֶם, שָׁנָה שְׁנַת־ (ישראל) שְׁנָתוֹ.

הערה: שמות כמו אֵלָה [נקבה של אל], עֵדָה [נקבה של עד], מקיימים את הצירי לפי כלל ה.

כלל י – משקל פִּעְלָה

במשקל פִּעְלָה הצירי מתקיים.⁶⁹ למשל: אֶבְדָּה אֶבְדֹּתוֹ אֶבְדֹּתִיכֶם, גָּזַרְה גָּזַרְתִּי, שָׁפַלְה שְׁפַלְתִּי, דָּבַלְה דָּבַלְתִּי דָּבַלְתִּי דָּבַלְתִּי.⁷⁰

יוצאים מכלל זה כמה שמות שהצירי בהם מתבטל שלא בסמיכות לטעם. ואלו הם: אֲשַׁדָּה אֲשַׁדֹּת־ (הנהר) אֲשַׁדֹּת אֲשַׁדֹּת־, בְּהִמָּה בְּהִמָּת־⁷¹ בְּהִמּוֹת בְּהִמּוֹת־ (הבית) בְּהִמּוֹתִי, גָּדַרְה גָּדַרְתִּי גָּדַרְתִּי, חֲשַׁכָּה חֲשַׁכְתִּי חֲשַׁכְתִּי חֲשַׁכְתִּי, לִבְנָה לִבְנָתִי לִבְנָתוֹ לִבְנִים לִבְנֵי (חבלה), נָבַלְה נָבַלְתִּי (העוף) נָבַלְתִּי נָבַלְתִּי, שְׁדָמָה שְׁדָמְתִּי (כרם) שְׁדָמְתִּי שְׁדָמְתִּי שְׁדָמְתִּי (בית לחם).

[ורלט]

כלל יא – מפְעֵלָה, תְּפַעֲלָה, פִּלְפֵּלָה

במשקלים מְפַעֲלָה, תְּפַעֲלָה, פִּלְפֵּלָה הצירי מתקיים. למשל: מְגַפָּה מְגַפּוֹתִיכֶם, מְדַקְרָה מְדַקְרוֹתִי, מְדַרְגָּה מְדַרְגּוֹתִי, מְזַמְרָה מְזַמְרְתִּי, מְצַבָּה מְצַבּוֹתִי, מְצַבּוֹתִיכֶם, מְקַהֵלָה מְקַהֲלוֹתִי; תְּדַהֲמָה תְּדַהֲמְתִּי, תְּרַדְמָה תְּרַדְמְתִּי, תְּרַעֲלָה תְּרַעֲלְתִּי; טִלְטֵלָה טִלְטְלוֹתִיכֶם, נְדַנְדָּה נְדַנְדְתִּי, צַפְצַפָּה צַפְצַפְתִּי צַפְצַפּוֹתִי.

יוצאים מכלל זה השמות מוֹסְרָה, תוֹעֲבָה, שְׂבָהם הצירי מתבטל שלא בסמיכות לטעם. למשל: מוֹסְרוֹת מוֹסְרוֹתֵינוּ מוֹסְרוֹתִיכֶם, תוֹעֲבֹת תוֹעֲבוֹתֵינוּ תוֹעֲבוֹתִיכֶם.

במקרא אתה מוצא ביטול הצירי בשמות מְדַקְרוֹת־ (חרב), מְזַמְרוֹתִיכֶם, מוֹעֲצוֹתִיכֶם (מן) מוֹעֲצָה [עצה, מזימה], מְצַבְתִּי (לצד מְצַבְתִּי).

69. על שמות במשקל פִּעְלָה שהם צורות נקבה של שמות במשקל פִּעַל עיין לעיל כלל ז.

70. במקרא נמצא מן דָּבַלְה – דָּבַלְתִּי תַאנִים.

71. נטיית היחיד בכינויים על דרך הסגוליים: בְּהִמָּתוֹ בְּהִמָּתִי.

כלל יב – צירי לפני ה, וית, וית, ויה, ויות

הצירי הבא בשמות לפני הסיומות ה, וית, וית, ויה – מתקיים. למשל: חֲבָרִי חֲבָרִים, שְׁמִי שְׁמִים; שְׁאֲרִית שְׁאֲרִיתִם; חֲבֵרוֹת חֲבֵרוֹתֶם; כְּתִפְיָה כְּתִפְיֹתֶיהָ. כן הצירי מתקיים לפני סיומת ויות (הבאה בשמות מופשטים הגזורים משמות בסיומת ה). למשל: (שְׁמִי) שְׁמִיּוֹת.

צירי המתקיים רק בצורת הנסמך

כלל יג – הצירי במ"ם בשמות מגזרת הכפולים

הצירי במ"ם המשקל בשמות מגזרת הכפולים מתקיים רק בנסמך היחיד. בשאר הצורות הצירי מתבטל. למשל: מַחֵם מַחֵם – מַחְמִי מַחְמִים מַחְמִיָּה, מִמְד מִמְדִּים מִמְדִּיו, מִסָּב מִסָּבִים (הגלילים) מִסָּבִי, מִצֵּד מִצֵּדִים (האוזן), מִצָּר מִצָּרִים מִצָּרִי, מִגֵּן מִגֵּןִים מִגֵּנִי (ירושלים).

כלל יד – שמות שונים שהברתם הראשונה א

בשמות אָבוֹס, אָזוֹב, אָזוֹר, אָטוֹן, אָמוֹן, אָסוֹר, אָפּוֹד – הצירי מתקיים רק בנסמך היחיד. בשאר הצורות הוא מתבטל ובמקומו בא חטף פתח; בנטיית השם אָמוֹן בא חטף סגול. למשל: אָזוֹר אָזוֹרִים (חִיץ) אָזוֹרוֹ אָזוֹרִים אָזוֹרִי (המדבר); אָמוֹן אָמוֹנוֹ אָמוֹנִים.

צירי המשתנה לשווא

כלל טו – משקל פועל, מפעל, מתפעל

במשקלים פועל, מפעל, מפועל (=מפולל), מתפעל, מתפועל (=מתפולל) הצירי מתבטל ובמקומו בא שווא. למשל: סוֹפֵר סוֹפְרָנוּ (אבל סוֹפֵרְךָ לפי כלל ב2) סוֹפְרִים סוֹפְרִי סוֹפְרוֹת סוֹפְרוֹתֵינוּ (אבל סוֹפְרְכֶם סוֹפְרְכֶן לפי כלל ב1), דוֹבֵר דוֹבְרִים דוֹבְרוֹת; מְלַמֵּד מְלַמְדִּים מְלַמְדִּי, מְפַקֵּחַ מְפַקְחִים מְפַקְחוֹת, מְרַכֵּז מְרַכְזִי; מְשׁוֹרֵר מְשׁוֹרְרִי; מְתַאֲגֵר מְתַאֲגְרִי, מְתַלְמֵד מְתַלְמְדִּים מְתַלְמְדוֹת; מְתַגַּשֵּׁשׁ מְתַגַּשְׁשִׁים.

הערה: צורת הנקבה יחידה של שמות במשקלים האלה שקולה כרגיל במשקל סגולי ונוטה על פי כללי המשקלים הסגוליים. למשל: סוֹפְרֵת, דוֹבְרֵת, רוֹפְאָת (בנפרד ובנסמך; בנפרד גם רוֹפְאָה), מְפַקְחָת, מְרַכְזָת, מְתַעַמְלָת; ובנטייה: סוֹפְרָתֶם, דוֹבְרָתֶם, רוֹפְאָתוֹ, מְפַקְחָתוֹ וכיו"ב. (עיי' גם בכלל כ.).

כלל טז – משקל פֻעַל

במשקל פֻעַל הצירי מתבטל ובמקומו בא שווא. למשל: אֵלִם אֶלְמִים אֶלְמִי-, טִפֵּשׁ טִפְשִׁים טִפְשׁוֹת, חִרֵשׁ חִרְשִׁים חִרְשׁוֹת, דָּבַר דְּבָרוֹת (אבל דְּבָרָךְ לפי כלל ב2), כָּסֵא כְסָאִי (אבל כְּסֵאךְ לפי כלל ב2 הערה).⁷²

הערה: צורת הנקבה יחידה שקולה כרגיל במשקל סגולי, כגון אֶלְמָת, עֹנָת, פָּחַת, אבל טִפְשָׁה.

בשמות במשקל זה הגזורים ממספרים הצירי מתקיים: שְׁלֹשׁ שְׁלֹשִׁים, רִבְעָה רִבְעִי, חֲמִשָּׁה חֲמִשִּׁי.

כלל יז – משקל מִפְעֵל, תִּפְעֵל

בשמות השקולים במשקלים מִפְעֵל (מִפְעֵל), תִּפְעֵל, ובמה ששייך אליהם בגזרות העלולים – הצירי מתבטל ובמקומו בא שווא.⁷³ למשל: מִזְלָג מִזְלָגִי (אבל מִזְלָךְ לפי כלל ב2, מִזְלָכְךָ לפי כלל ב1) מִזְלָגוֹת⁷⁴ מִזְלָגוֹת-, מִפְתָּח מִפְתָּחִי- מִפְתָּחִי מִפְתָּחוֹת, מְגַהֵץ מְגַהֵצִים (אבל מְגַהֵצְךָ לפי כלל ב2 הערה, מְגַהֵצְכֶם לפי כלל ב1 הערה), מְסַלֵּם מְסַלֵּם- (שקד)⁷⁵ מְסַלֵּם, מוֹקֵד מוֹקְדִי מוֹקְדִים, מוֹעֵד מוֹעֵדִי-; תִּשְׁבֹּץ תִּשְׁבְּצוּ תִּשְׁבְּצִים.

הערות

1. בשמות מִזְבַּח, מִסְפָּד, מַעֲשֶׂה בא פתח בצורת הנסמך: מִזְבַּח-, מִסְפָּד-, מַעֲשֶׂה-.
2. בשמות בעלי סיומות הגזורים ממשקל מִפְעֵל אין הצירי מתקיים. למשל: (לוח) מִלְבָּנִי, (רב-)מוֹקְדִי, מְסַרְיָה.

כלל יח – משקל פֻעַל

במשקל פֻעַל הצירי מתבטל. למשל: לָבַב לָבְבִי לָבְבוֹת-, עָנַב עָנְבִי עָנְבִים עָנְבִי-, שָׁכַר שָׁכָר- (תמרים), שָׁעַר שָׁעָר- (הזקן) שָׁעָרִי. במקרא מצאנו: (נָכַר) נָכַר הָאָרֶץ (בקים הצירי), עָנְבִי רוֹשׁ (בנו"ן דגושה).

צירי המשתנה לתנועה אחרת

כלל יט – שמות הנדגשים בנטייה

בשמות הנדגשים בנטייה בא חיריק כנגד הצירי. למשל: אֵם אִמִּי אִמָּךְ אִמָּהוֹת,

72. במקרא כְּסֵאךְ כְּסָאִי כְּסֵאוֹ כְּסֵאוֹת.

73. במקרא נמצא מִשְׁחָתוֹ.

74. במקרא מִזְלָגוֹת משמש ריבוי של מִזְלָג.

75. במקרא פעם אחת גם מְסַלֵּם-לְבָנָה.

חַץ חֲצִים חֲצִי, קוֹ קָנִים,⁷⁶ צַל צֶלֶד צֶלְכֶם צִלְיָהם, אֵשׁ אֲשׁוּ אֲשָׁכֶם,⁷⁷ מָגֵן מָגִנִּים מָגִי־דוּד).

הערה: קצת שמות בני הברה אחת באים בריבוי גם על דרך הסגוליים, כגון צַל צֶלְכֶם צִלְיָהם.

[רלה]

כלל כ – משקל פועלה, מפעלה, מתפעלה

השמות במשקלים **פועלה**, **מפעלה**, **מתפעלה** נוטים (בנטיית היחיד) על דרך הסגוליים. למשל: יוֹלְדָה יוֹלְדֹת (התאומים) יוֹלְדָתוֹ; מְכַשֶּׁפָה מְכַשֶּׁפֶת מְכַשֶּׁפָתוֹ מְכַשֶּׁפָתוֹ.

כך יהיו נוטים כל השמות שמן המקרא, כגון בוגדה, בוערה, הוללה, נוטרה, עוללה, רוממה, שוממה, משפלה, מתנברה.

כלל בא – משקל פעל

במשקל הסגולי **פעל** בא בנטיית היחיד חיריק כנגד הצירי. למשל: סִפֵּר סִפְרִי סִפְרָךְ סִפְרָה, מִצַּח מִצְחוֹ מִצָּחָם.

כשפי' הפועל היא אהח"ע לפי רוב בא סגול כנגד הצירי. למשל: עָרַךְ עָרְפוֹ, חָבַל חָבְלוֹ חָבְלָם, עָדַר עָדְרָם עָדְרוֹ.

השמות חָקַר, חָשַׁק, עָמַק, עָסַק, עָשָׂב, נוטים בחיריק, כגון חִקְרִי (מקרא), חֲשָׁקִי, עִמְקָךְ, עִסְקִיָּהם, עִשְׂבִּי;⁷⁸ וכן נוטה השם אֲשֶׁת, כגון אֲשֶׁתָּךְ.⁷⁹

הערות

1. תן דעתך: אלה השמות במשקל **פעל**: אָבַל, אָבֵר,⁸⁰ אָגַל, אָדַר [פוחלץ], אָלַם, אָסַל, אָפַר, אָצַל, אָשַׁל, גָּזַל, הָלַךְ, זָכַר, חָבַל [כאב], חָדַק, חָלַב, חָלַף, חָלַק, חָמַת,⁸¹ חָפַץ, חָפֵּשׁ, חָפֵּת, חָצִי, חָקַר, חָרַם, חָשַׁב, חָשַׁק, יָצַר, מָזַח, מָצַח, נָדָה, נָזַר, נָטַל, נָטַף, נָכַל, נָפַל, נָצַר, נָתַח, סָבַל, סָבַר, סָדַר, סָפַל, סָפַר, סָתַר, עָבַר, עָגַל, עָדוּ, עָדַר, עָזַר, עָמַק, עָסַק (עִשְׂקָה), עָקַב, עָקַד, עָקַל, עָקַר, עָרַב [למשל: שתי וערב או ערב-רב], עָרַךְ, עָשָׂב, פָּשַׁר, קָצָה, רָבַץ, שָׁבַט, שָׁמַע, שָׁפַל, תָּמַח, תָּקַע (שופר), תָּשַׁע.⁸²

76. צורת הנסמך של קוֹ היא קוֹ- וגם קוֹ- (כבמקרא).
77. במקרא אֲשָׁכֶם.
78. במקרא עִשְׂבִּים.
79. במקרא פעם אחת אֲשֶׁתָּךְ. והשווה להלן הערה 5 (בהערות לכלל).
80. בריבוי של השם אָבֵר יש אֲבָרִים וגם אֲבָרִים אֲבָרִי אֲבָרִיךָ. לצד אָבֵר משמש בעיקר השם אֲבָר (ברבים אֲבָרִים). ראה לעיל כלל ג.
81. במקרא הנסמך חָמַת.
82. השם תָּכַף שקול במשקל **פעל**.

- כמה שמות באים גם במשקל פֻעַל וגם במשקל פָּעַל, ואלה הם: הפך, ישע, נבל, נדר, נצח, סמל, שכל.
- במקרא יש גם נִסְדָּ, שִׁבְר, ובקצת נוסחאות נִזְק, זָכר, חֶמֶת, סֶתֶר.
2. צורת הרבים באה במשקל פְּעָלִים כבשאר הסגוליים.
3. שם המספר תִּשְׁעָ בא בשווה לפני עֲשֶׂרָה ומאות: תִּשְׁעֵ-עֶשְׂרָה, תִּשְׁעֵ-מֵאוֹת.
4. גם השמות שְׁחֵלֶת, תְּכַלֵּת ניקודם בצירי ובסגול – בדומה למשקל פָּעַל – ונטייתם על פי הכלל, כגון תְּכַלֵּתוּ.
5. כמה שמות שאינם סגוליים אך נטייתם על דרך הסגוליים – צורת הנסמך שלהם מנוקדת בצירי ובסגול והם נוטים על דרך משקל פָּעַל: (אִשָּׁה) אִשָּׁתָּה – אִשְׁתֶּךָ (והשווה לעיל), (חֲמִשָּׁה) חֲמִשָּׁתָּה – חֲמִשָּׁתְּךָ, (שֵׁשׁ) שֵׁשֶׁתָּה – שֵׁשֶׁתְּךָ.
- [קנא, רכח, רלה]

כלל כב – שמות במשקל פְּעָלוֹן בעלי ע' הפועל א"ר

שמות במשקל פְּעָלוֹן שעי' הפועל בהם היא אל"ף או רי"ש, יש בהם צירי לתשולם הדגש, ונטייתם היא במשקל פְּעָלוֹן (פְּעָלוֹן, פְּעָלוֹן). למשל: גָּרְעוֹן גָּרְעוֹן- גָּרְעוֹנוֹת גָּרְעוֹנוֹתֵיהֶם, דָּרְאוֹן דָּרְאוֹן- (עולם) דָּרְאוֹנָם, הָרִיוֹן הָרִיוֹנָה, פָּרְעוֹן פָּרְעוֹן-, רָאִיוֹן רָאִיוֹן- רָאִיוֹנוֹת, תָּאֲבוֹן תָּאֲבוֹנָה.

הערה: בשם זָרְעוֹן הצירי מתקיים בנטייה: זָרְעוֹנִים זָרְעוֹנִי- (קִיץ) זָרְעוֹנִיו (לפי האמור לעיל בכלל ד). משקלו של שם זה כשל קִלְשׁוֹן, קִמְשׁוֹן.

[רלט]

5. הסגול

כללי הסגול אושרו בישיבת המליאה קנא. בכללים שתוקנו והושלמו או נוספו לאחר מכן צוין מספר הישיבה.

כלל א – משקל פֻּעַל⁸³

בנטייתם של שמות במשקל פֻּעַל בא חיריק כנגד הסגול הראשון כשההברה סגורה. הוא הדין בשמות שתנועתם השנייה פתח (לפני אחת מן החי"ע, כגון מִלַח) או חיריק (לפני יו"ד, כגון מְשִׁי).

למשל: וְשָׁט וְשָׁטוּ, צָדַק צָדָקָה, שָׁלַג שָׁלָגִי,⁸⁴ תָּקַן תִּקְנוּ, מָלַח מִלְחָנו, שָׁטַח שָׁטַחַם, דָּשָׂא דְשָׂאָד, בָּכָה בָכִיו, מְשִׁי מְשִׁי מְשִׁיו, פָּתִי פָתִיו פָּתִיָּה.

כשפי הפועל היא מן אהח"ע, בא פתח כנגד הסגול הראשון. למשל: אָמַש אָמְשִׁי, אָרַץ אָרְצִי,⁸⁵ עָבַד עָבְדוּ, חָבַל חָבְלוּ.⁸⁶

יוצאים מן הכלל:

1. אף על פי שפי הפועל שלהם אינה מן אהח"ע, שמות אלו בא בהם פתח ולא חיריק: גָּבַר, גָּבָר, גָּרַם, דָּלַת, דָּרַג, דָּרַד, וָרַד, זָרַע, טָנָא, טָרַף, טָרַשׁ, יָלַד, יָרַח, כָּבַל, כָּלַב, כָּסֹף, כָּרַם, כָּרַע, לָחַד, לָחַם, מָלַד, נָפַשׁ, סָלַע, סָרוּ, פָּלַג, צָלַם, צָלַע,⁸⁷ צָמַר, קָדַם,⁸⁸ קָלַע, קָסַת, קָרַח, קָרוּ, קָרַס, קָרַשׁ, קָרַת, קָשַׁת, רָגַל, רָחַם, שָׁנַע, שָׁלוּ, שָׁמוּ, תָּלַם.

2. השמות האלה נוטים בסגול: הָגָה הָגִים, חָלַד חָלָדִי, נָגַב נָגְבִי, נָגַד נָגְדוּ, נָכַד נָכְדָם.

3. השמות האלה נוטים גם בפתח וגם בסגול: הָבַל – הָבְלוּ או הָבְלוּ, חָדַר – חָדְרִי או חָדְרִי. צורת הנסמך של חָדַר: חָדַר־ וגם חָדַר־.⁸⁹

4. שם המספר שָׁבַע בא בשווה לפני עֶשְׂרֵה ומאות: שָׁבַע־עֶשְׂרֵה, שָׁבַע־מאות.

הערה: צורת הרבים של השמות האלה באה במשקל פְּעִלִים. מן השמות נָזַק, נָטַע, פָּסַל יש גם צורת רבים במשקל פְּעִילִים: נִזְיָקִין, נְטִיעִים, פְּסִילִים.

[רלט, רסב]

83. רשימת השמות במשקל פֻּעַל – ראה לעיל סעיף 4 כלל כא.

84. שמות פרטיים אינם כפופים לכלל, ואפשר שיבוא בהם פתח במקום חיריק, כגון שָׁלָגִי, מִלְחִי על דרך פְּרָצִי.

85. בשם אָרַץ הבא אחרי ה"א הידיעה הסגול שמתחת לאל"ף משתנה לקמץ: הָאָרֶץ.

86. אבל חָבְלִי־ (משחי) גזור מן השם חָבַל במשמע קָאָב (ראה לעיל סעיף 4 כלל כא).

87. צָלַע – זו הצורה גם בנפרד (שלא כבמקרא: צָלַע).

88. בה"א המגמה: קָדְמָה. שם התואר קָדְמִי.

89. במקרא צורת הנסמך בשווה גם בשמות האלה: הָבַל חָבַל־, זָרַע זָרַע־, נָטַע נָטַע־, וכן סָחַר סָחַר־.

כלל ב – שמות מלעיליים בעלי ארבע אותיות ומעלה בסופית תי"ו

בשמות בעלי ארבע אותיות ומעלה שהסופית בהם תי"ו הנקבה ושתי הברותיהם האחרונות מנוקדות בסגולים, בא בנטיית היחיד פתח כנגד הסגול הראשון ושווא כנגד הסגול השני. בצורת הרבים בא קמץ כנגד הסגול הראשון, והוא משתנה לשווא לפי שינויי ההטעמה.

למשל: חוֹבֶרֶת חוֹבְרֵי חוֹבְרוֹת חוֹבְרוֹת, חוֹתֶמֶת חוֹתְמֵי חוֹתְמוֹת חוֹתְמוֹת, כוֹתֶרֶת כוֹתְרֵם כוֹתְרוֹת כוֹתְרוֹת, מוֹכֶרֶת מוֹכְרֵי מוֹכְרוֹת מוֹכְרוֹת, מוֹשְׁמֶרֶת מוֹשְׁמֵי מוֹשְׁמְרוֹת מוֹשְׁמְרוֹת, רֶכֶּבֶת רֶכֶּבֶת רֶכֶּבֶת רֶכֶּבֶת, שְׁפוֹפֶרֶת שְׁפוֹפֶרֶת שְׁפוֹפְרוֹת, תִּפְאֶרֶת תִּפְאֶרֶת.

יוצאות מן הכלל צורות הרבים אגרות, מסגרות, משבצות, שרשרות (וגם שרשראות), שְׁלָשִׁלוֹת (וגם שְׁלָשִׁאוֹת).

צורת הרבים של פִּרְפֹּרֶת היא פִּרְפְּרָאוֹת.

צורת הרבים של גַּחְלֵת היא גַּחְלִים, ובסמיכות גַּחְלֵי- (אש).

[רלט]

כלל ג – צורות נקבה מלעיליות

שמות שצורתם כשל השמות המנויים בכלל ב, והם צורות נקבה של משקלים זכריים, נטייתם ביחיד כנטיית השמות בכלל ב, ובריבוי כשל השמות הזכריים. למשל: דוֹבֶרֶת דוֹבְרֵם אבל דוֹבְרוֹת (על פי דוֹבֵר דוֹבְרִים), מַגִּידָה אבל מַגִּידוֹת, מִמְזַרֶּת אבל מִמְזַרוֹת, צִדְקָה אבל צִדְקוֹת (על פי צִדִּיק צִדִּיקִים).

כלל ד – שמות זכריים מלעיליים בעלי שלוש הברות

שמות שצורתם זכרית, והם בני שלוש הברות ששתי האחרונות בהן מנוקדות בסגולים, בא כנגד הסגול הראשון פתח ושווא כנגד הסגול השני הן בנטיית היחיד הן בצורת הרבים ובנטייתה.

למשל: פִּילְגֶשׁ פִּילְגְּשׁוֹ פִּילְגְּשִׁים, רֶכֶּבֶל רֶכֶּבֶלִים רֶכֶּבֶלִי, יוֹעֶזֶר יוֹעֶזְרִים, וכן דוֹ-קָרָן דוֹ-קָרָנִים.

[ריג]

כלל ה – הסגול בהברה מלרעית

בריבוי ובנטייה של השמות האלה בא כנגד הסגול חיריק ואחריו דגש: אֶמֶת אֶמְתּוֹ (של דבר), בִּרְזֵל בִּרְזֵלוֹ, גִּרְזֹן גִּרְזָנוֹ גִּרְזָנִים, כֶּרְמֶל כֶּרְמֵלוֹ,⁹⁰ עֶרְפֶּל עֶרְפָּלִי- עֶרְפָּלִים עֶרְפָּלִי-.

[רלה, רסב]

90. וגם בשווא, כגון כֶּרְמֵלִי.

כלל ו - שמות המסתיימים ב־ה

שמות מלרעיים המסתיימים ב־ה - נסמכים בצירי, והם נוטים בצורת היחיד בשתי דרכים כמודגם להלן.

דוגמאות:

מוֹרָה, מוֹרָה־, מוֹרִי, מוֹרֵךְ וגם מוֹרֵךְ, מוֹרוֹ וגם מוֹרְהוּ, מוֹרָה וגם מוֹרָה, מוֹרְנוּ, מוֹרְכֶם־ן וגם מוֹרְכֶם־ן, מוֹרְכֶם־ן, מוֹרְכֶם־ן וגם מוֹרְכֶם־ן;
מַעֲשָׂה, מַעֲשָׂה־, מַעֲשִׂי, מַעֲשֵׂךְ וגם מַעֲשֵׂךְ, מַעֲשֹׂו וגם מַעֲשֹׂהוּ, מַעֲשָׂה וגם מַעֲשָׂה,
מַעֲשֵׁנוּ, מַעֲשִׁכֶם־ן וגם מַעֲשִׁכֶם־ן, מַעֲשִׁשֶׁם־ן וגם מַעֲשִׁשֶׁם־ן;
שָׂדֶה, שָׂדֶה־, שָׂדִי, שָׂדֵךְ וגם שָׂדֵךְ, שָׂדֹו וגם שָׂדֹהוּ, שָׂדֶה וגם שָׂדֶה, שָׂדֵנוּ, שָׂדֵכֶם־ן וגם שָׂדֵכֶם־ן, שָׂדֵשֶׁם־ן וגם שָׂדֵשֶׁם־ן.

הערות

1. מן השם **שָׂה** נמצאות במקרא צורות אלו: **שָׂה שָׂה־ שִׁיו שִׁיחוּ**. צורת הרבים: **שָׁיִים שִׁיזוּ**.
2. השם **פָּה** נוטה כך: **פִּי־**(האדם) **פִּי, פִּיד, פִּיד, פִּיו** או **פִּיהוּ, פִּיה, פִּינוּ, פִּיכֶם־ן, פִּיהֶם־ן**; **פִּיזוּ, פִּיזוּ** וכו' (במקרא גם **פִּיזוּ, פִּיזוּ**).
3. צורת הרבים של **טָלָה** - **טָלָאִים** או **טָלָאִים**; צורת הרבים של **קָצָה** - **קָצוֹת**.

[רסב]

מפתח המילים

במפתח זה הובאו כל המילים שזכרו בכללי נטיית השם – בין מילים הכלולות ברשימות הדוגמאות, בין מילים שיוחדו להן כללים והערות. המילים מובאות בכתיבן המנוקד, בדרך כלל בצורתן הגרודה (יחיד נפרד), גם אם הכלל יוצא מתוך צורה נוטה. צורות נקבה אחדות מובאות במפתח כאשר יוחדו להן כלל או הערה. כמו כן באות מילים אחדות בצורת רבים כאשר צורת היחיד אינה משמשת (כגון נפלאות, מאויים).

מראה המקום הוא לסעיף ולכלל שהמילה נזכרת בהם. הציון (הע) מורה שהמילה נזכרת בהערת שוליים.

הסעיפים: 0 – כללי	3 – החולים
1 – הקמץ	4 – הצירי
2 – הפתח	5 – הסגול

אָב 1ו	אָז 1ז	אֵיפֶה 4ג
אֲבִדָּה 4י	אָזִיב 4ב	אֵיתָן 4ג
אֲבָדָן 1יב	אוּלֵם 1טז	אֶכָר 1טו
אֲבוּס 4יד	אוּלָר 1יב	אֵל 4ה
אֲבָנָם 1ח	אוּרְחָה 3א	אֶלְגָם 3ד
אֲבָל 4א 4ז	אֲוָרָר 1ח	אֶלָה 1ו
אֲבָל 4כא	אֲזָקְרָה 1י	אֶלָה [נקבה של אֵל] 4ט
אֲבָנִי 4ח	אֲזוּב 4יד	אֶלָה [עץ] 4ט
אֲבָקָה / אֲבָקָה 1ט	אֲזוּר 4יד	אֵלֶם 4טז
אֲבָר 4כא	אֲזָכְרָה 1י	אֵלֶם 4כא
אֲגָל 4כא	אֲזָמַל 4ח	אֶלְמָג 3ד
אֲגָם 2א	אֲזָן 3ה	אֶלְמָן 1יב
אֲגָן 1ח	אֲחָ 1ו	אֶלְמַת 4טז
אֲגָף 2א	אֲחָר 2ו	אֶלְפָן 1יב
אֲגָרָת 5ב	אֲטוּן 4יד	אֵם 3ד
אֲדָ 4ה	אֲיָבָר 4ג, 4כא (הע)	אֵם 4יט
אֲדָם 3ד	אֲיָד 4ג	אֲמָדָן 1יב
אֲדָמָדָם 2א	אֲיָל 1ח	אֲמָה 1ו
אֲדָמָדָמַת 2א	אֲיָלָה 1י	אֲמוּדָאִי 1ח
אֲדָמָה 1ט	אֲיָלָן 1יב	אֲמוּן 4יד
אֲדָר 4כא	אֲיָלָת 1ח	אֲמוּרָא 1ח
אֲדָרִיכָל 1טו	אֲיָלַת 2ד	אֲפָן 1טו
אֲהָל 3ה	אֲיָלְתִי 2ד	אֲפָן 1טו
אוּהָב 4ב	אֲיָמָה 4ג	אֲמָצַע 2ה

אֶמְצָעוֹת 1יג	אֶתְנֶן 2א	גָּבַר 5א
אֶמְצָעִי [שִׁיעַ] 1יג	אֶתֶר 1ז	גָּדָה 1ו
אֶמְצָעִי [שִׁית] 1יג	אֶתְרוֹג 3א	גָּדוֹל 3א
אֶמְצָעִיּוֹת 1יג		גָּדַר 14ז
אֶמֶשׁ 5א	בָּאָר 4ב, 14ז	גָּדְרָה 4י
אֶמֶת 5ה	בָּבָה 1ו	גָּו 4ה
אֶנְחָה 1ט	בְּבוֹאָה 1ד	גּוֹאֵל 4ב
אֶנִּי 3ו	בָּדֵל 1ז	גָּזַל 4ז, 4כא
אֶנֶס 3ה	בָּדֵלַח 3ז	גָּזַל 4ז
אֶנְקָה 1ט	בְּהֵמָה 4י	גָּזַר 1ז
אִסּוּר 14ד	בֶּהֶן 3ה	גָּזְרָה 4י
אִסָּל 4כא	בוֹגְדָה 4כ	גַּחְלֵת 5ב
אִסְפָּקָה 1י	בוֹעִרָה 4כ	גִּיא 2ו
אִף 2א	בָּחוּר 1טז	גֵּל 2א
אִפּוֹד 1יד	בִּימֶר 1יב	גָּלְגָּל 2ב
אִפֶּר 3ג	בִּיצָה 4ג	גָּלְגָּלֵת 3ז
אִפֶּר 4כא	בֵּית 1טו	גָּלוּת 1יג
אִפְרוּחַ 3א	בִּכָּה 5א	גָּלִילִי / גָּלִילִי 1יג
אִצְבַּע 2ה	בִּכּוֹרָה 3א	גָּמָא 1יא
אִצֵּל 4כא	בִּלּוֹ 3א	גָּמַל 1טז
אִקּוֹ 3א	בִּמָּה 1ו	גָּמְלָה 1ב
אִרוּךְ 3ד	בִּן 4א, 4ה	גָּנְנַת 1ח
אִרוֹן 3א	בִּנְיָן 1יב	גָּעֲרָה 1ט
אִרְךְ 3ד	בִּסְתֵּן 1יב	גָּנָן 5א
אִרְמוֹן 3א	בִּצֵּק 14ז	גָּרַב 5א
אִרְן 3ה	בִּקְשָׁה 1י	גָּרַגַּר 4ח
אִרְנַב 1ח	בֵּר [בֶּן] 2ג (הע)	גָּרוּשׁ 14ד
אִרְצָא 5א	בֵּר 2ג	גָּרוּשִׁין 14ד
אִשׁ 4יט	בֵּר 3ב	גָּרָזָן 5ה
אִשְׁדָּה 4י	בִּרְנוֹ 1ז (הע), 1טו	גָּרַם 5א
אִשָּׁה 4כא	בִּרְזָל 5ה	גָּרָן 3ה
אִשְׁכּוֹל 3א	בִּרְכָּה 1ט	גָּרְעוֹן 4כב
אִשְׁכְּנוֹ 2ד	בֵּת 2ב	גַּת 2ב
אִשְׁכְּנִי / אִשְׁכְּנִי 2ד		
אִשָּׁל 4כא	גָּאָה 14ד	דָּאָגָה 1ט
אִשָּׁם 14ז	גָּאוֹתָן 1יב	דָּאָה 1ו
אִשְׁמָרֶת 13ז	גָּבָהּ 3א	דָּב 3ד
אִשְׁנָב 1טז	גָּבוּהַּ 3א	דָּבָדָבָן 1ג
אִשְׁתַּ 4כא	גָּבְעוֹל 3א	דָּבָהּ 4י

זָבַר 20, א1	הוֹלֵלָה 4כ	זָן 2א
זָבַר 4טז	הוֹצָאָה 1י	זָעָה 4ט
זָבַשׁ 2א	הִזְמִנָה 1י	זָעִיר 4ג
זָג 1ב, 1ו	הִיכֹל 4ג	זָעָקָה 1ט
זָגָה 1ו	הִכָּרַח 4ב, ח4	זָקָן 4ז
זָגְמָה 0א	הִלָּף 2א	זָקָנָה 4ז
זָהָה 4ד	הִלָּף 4כא	זָרַע 5א
זָהָרָה 1ט	הִלָּכָה 1ט	זָרְעוֹן 4כב
זוּבַר 4טו	הִמְנָעוּת 1י	
זוּבְרָה 3א	הִסַּח ח4	זָב 3ד
זוּבְרַת 4טו, 5ג	הִסְפָּקָה 1י	זָבַל 4כא, 5א (הע)
זָוִידִי 1יג	הִפְדָּר 1י	זָבַל 5א
זוּכָן 1יב	הִפְדָּ / הִפְדָּ 4כא	זָכַר 4א, 4ז
זוּנָג 2א	הִפְסִיד 4ב, ח4	זָכְרָה 4ז
זוּקָרָן 5ד	הִצַּע ח4	זָכְרוֹת 4יב
זֵי 2ג	הִר 2א, 2ג	זָכְרִי 4יב
זֵיוֹ 3א	הִרָה 1ו (הע)	זָח 2ג
זֵיוָן 1יב	הִרְיוֹן 4כב	זָחַל 4ז
זֵין 1א, ח1	הִרְכֵּב ח4	זָחַק 4כא
זִינוּת 1יג	הִשָּׁג 0א	זָחַר 5א
זִלְפָק ח4		זָחַשׁ 3ה
זָלַת 5א	זָו 1ו	זָחַשָׁה 1ט
זָם 1ו	זָשַׁת ח1	זָחַרְתָּ 5ב
זָמִי 3ו	זָרַד 5א	זָחִיָה 3א
זָמְמָה 1ט	זָשַׁט 5א	זָחַל 3א
זָרְאוֹן 4כב	זָתִיק 1טו	זָחַף 3א
זָרָג 5א	זָתִיקוֹת 1טו	זָחַתְמַת 5ב
זָרָף 5א		זָחוּת 1יג
זָשָׂא 1א, 5א	זָאָב 4ז	זָחִיָה 1יג
זָת 1ו	זָג 1טז	זָחָקָה 1ט
	זָד 4ה	זָחַטָא 1א
	זָהָה 4ד	זָחַטָאָה 1י
	זָהָר 3ה	זָחַב ח1
	זָחִית 1יג	זָחִים 2ג
	זָכָאִי 2ג	זָחַק 4ב, 4ג
	זָכַר 4כא	זָחַמָה 0א
	זָלָל 2א	זָחַמָה 1ט (הע)
	זָמָזִם 2א	זָחַל 3ד
	זָמָן 2א	זָחַלָב 1א

יָפִי 13	חָרָךְ 101	חֶלֶב 4כא
"יָצָא מִגְדֹּר" 14 (הע)	חָרָם 4כא	חֶלֶד 5א
יָצָר 4כא	חָרָן 101	חֶלֶי 13
יָרָא 14	חָרַשׁ 1ה	חֶלֶף 4כא
יָרָאָה 14	חָרַשׁ 101	חֶלֶק 4כא
יָרַח 14	חָשֵׁב 4כא	חֶלֶשׁ 1ח
יָרַח 5א	חֲשׂוֹךְ 13	חֶם 10
יָרַךְ 14	חֲשׂוֹךְ 13	חֶם 3ב
יָרַקְקָא א	חֲשֻׁכָה 10, 14	חֶמֶה 4ט
יָרַקְרָקָת 2א	חֲשֻׁמְלָאי 2ג	חֶמֶץ 3ה
יִשְׁמַעְאֵלִי 1ג	חֲשֻׁמָן 101	חֶמֶר 3ה
יִשָּׁן 14	חֲשֵׁק 4כא	חֶמֶשׁ 101
יִשְׁע / יִשְׁעָא 4כא		חֶמְשָׁה 4כא
יִשְׂרָאֵלִי 1ג	טָהוֹר 3א	חֶמֶת 4כא
יִשְׂרָה 101	טַל 2א	חֶנֶף 14
יִתַּד 14	טָלָה 15	חֶסֶן 3א
	טַלְטָלָה 14א	חֶסֶר 14
כָּאָב 14	טָנָא 1א, 5א	חֶסְרָה 14
כָּבַד [שִׁיעַ] 14	טַפֵּשׁ 101	חֶפֶץ 14
כָּבַד [שִׁית] 14	טַפְּשָׁה 101	חֶפֶץ 4כא
כָּבֵל 5א	טָרַף 5א	חֶפֶשׁ 4כא
כָּבִשָּׁן 1ב	טָרַשׁ 5א	חֶפֶת 4כא
כָּדָכּוּד 3א		חֶץ 4יט
כָּהָה 14	לְבָמָה 101	חֶצְאִית 1ג
כּוֹבֵעַ 2ה, 3א	לְבָשָׁה 1י	חֶצִי 4כא
כּוֹחַ 3א	לָד 1ב, 10	חֶצֶר 14
כּוֹתֶרֶת 35	יְהֻלוֹם 3א	חֶק 3ב, 13
כָּחַל 13	יּוֹבֵל 2א	חֶקְלָאוֹת 1ג
כִּילִי 2ג	יּוֹלָדָה 4כ	חֶקְלָאי 1ג
כִּילָף 4ג	יוֹם 3א	חֶקֶר 4כא
כָּל, כָּל 3ב	יוֹמָן 1ב	חֶר 3ג
כָּלָא 1א	יוֹעֶזֶר 15	חֶרֶן 1ב
כָּלָב 5א	יָלַד 5א	חֶרְגוֹל 3א
כָּלְבָלָב 2א	יָלַל 14	חֶרְדָּה 101
כָּלְכָל 2א	יָלְלָה 101	חֶרִיב 1ה
כָּלַל 10	יָם 101	חֶרוֹץ 1ה
כָּן 4ה	יָעַל 14	חֶרֶט 1ה
כָּנְפִי 1ג	יָעוּ 14	חֶרְטִים 3ב, 13
כָּסָא 101	יָפָה ו	חֶרִי 13

מִזְגָן 1ב	לָחֵם 5א	כָּסֶף 5א
מִזְח 4כא	לִפְתָן 1ב	כָּף 4ה
מִזְכָּרֶת 5ב	לָצֹן 4ג	כִּפְפָה 1ט
מִזְלָג 4ב, 4ז	לְצִנּוֹת 4ג	כְּרוֹז 1ח
מִזְמָרָה 4יא	לְקוֹחַ 1ח	כֶּרֶךְ 2א
מִזְרָן 1ב		כֶּרְכֶּרֶה 1י
מַחְבֵּת 2א	מֵאָה 4ט	כֶּרֶם 5א
מַחוּשׁ 4ד	מֵאוֹד 3א	כֶּרְמֶל 5ה
מַחְלָקָה 1ז	מֵאֲוִיִּים 2א	כֶּרֶס 14
מַחְלָקֹת 3ז	מֵאֶמֶץ 1טז	כֶּרַע 5א
מַחֵם 4ג	מִבְטָח 1טז	כֶּרֶפֶס 2א
מַחְמָד 1טז	מִבְרָךְ 3ג	כֵּת 2ב
מַחְמָץ 1טז	מִגְבֵּת 0א	כְּתָב 1א, 1ז
מַחְצָב 1טז	מִגְדָּת 5ג	כְּתֻבָּה 1י
מַחְשָׁב 0א	מִהָיָה 4ז	כְּתֻבֹת 3ז
מַחְשָׁף 1טז	מְגוֹר 3א	כְּתָל 3ה
מַטְבֵּחַ 0א	מִגֹּן 1יד, 4יט	כְּתֻנֶּת 3ז
מַטְלָה 1ז	מִגֵּן 4ג	כְּתֹף 14
מַטְע 1טז	מִגְפָּה 4יא	כְּתֻמִּיָּה 4יב
מַטְעָם 1טז	מִדָּד 1ח	
מַטְרָה 1ז	מִדְּקָרֶה 4יא	יָאָה 4ד
מִידָע 4ג	מִדְרָגָה 4יא	לָאֵם 3ב, 3ד
מִיטָב 4ג	מִדְשָׁאָה 1ז	לֵב 4א
מִימָן 4ג	מִהִימָן 4ג	לִבָּב 4יח
מִימָרָה 4ג	מוֹדָעָה 1ז	לְבוֹנָה 3א
מִינְקָת 4ג	מוֹחַ 3א	לִבְלָב 2א
מִיֶּרְכָה 4ג	מוֹסָף 1טז	לִבְלָר 1ב
מִישְׁרִים 4ג	מוֹסְרָה 4יא	לִבָּן 1א
מִיתָר 4ג	מוֹעֵד 4ז	לְבָנָה 1ט
מִכָּל 1ו	מוֹעֲצָה 1ז	לְבָנָה 4י
מִכְמֹן 1טז	מוֹעֲצָה 1ז (הע), 4יא	לְבוֹנוֹי 1ג
מִכָּר 1טז	מוֹצָא 1א	לֵדָה 4ט
מִכְשָׁפָה 4כ	מוֹקֵד 4ז	לְהִבָּה 1י
מִלֵּאכָה 1ז	מוֹקְדֵי 4ז	לְהִיט 1ב
מִלֵּאכּוֹתַי 1ג	מוֹרָג 2ב	לְנֹאֵי 1א, 2ג
מִלְבָּנִי 4ז	מוֹרָה 5ו	לְנִיָּה 1ט
מִלַּח 5א	מוֹרֶשׁ 1טז	לְנִיתָן 1ג
מִלְחֵי [שׁיפ] 5א (הע)	מוֹשְׁבָה 1ז	לַח 2א
מִלְךָ 5א	מוֹזֵבַח 4ב, 4ז	לְחָף 5א

מִשְׁמֵשׁ ח4	מִפְתָּן י1	מִלְכָּה א1
מִשְׁפָּחָה יז1	מִצְבָּה יז1	מִלְמַד טו4
מִשְׁפָּטִין ג1	מִצְבָּה יא4	מִלְצָר ג2
מֵת ח4	מִצָּד ו1	מִלְתָּחָה יז1
מִתְאַגֵּרף טו4	מִצָּד יג4	מִמַּד יג1
מִתְגַּוְּשׁ טו4	מִצָּדָה ו1	מִמוֹן ח1
מִתּוֹק א3	מִצָּח א4	מִמְזָר ח4
מִתְכַּנֶּת ח3	מִצָּר יג1	מִמְזָרֶת ג5
מִתְלַמֵּד טו4	מִקְהָלָה יא4	מִמְתֵּק טז1
מִתְנָה יז1	מִקְטָרִין ז3	מְנָה א1, ו1
מִתְנַכֵּרָה כ4	מִקָּל ב4, יז1	מְנוּס א3
מִתְעַמָּלֶת טו4	מִקָּצֵת א1	מְנִין יב1
	מִקְרָא יא1	מְנַעַם טז1
נֶאֱמָן ב0	מִרְבֵּד טז1	מַס ב2
נֶאֱקָה ט1	מִרוּץ ד4	מַסֵּב יג4
נָבֵל / נָבֵל א4	מִרְחָק טז1	מִסְרָיָה יז1
נִבְלָה י1	מִרְכָּבָה א0	מִסְרָגֶת ב5
נָגַב א5	מִרְכָּז טו4	מִסוּרָה ד1
נָגַד א5	מִרְכְּזָיָה יג1	מִסָּף יד1, טז1
נָגַה ח3	מִרְכְּזוֹת טו4	מִסְכֵּן ח4
נִדְבָה ב0, ט1	מִרְכֶּלֶת ח3	מִסְפֵּד יז1
נָדָה א4	מִרְעָהו ד4	מִסְקֵנָה יז1
נָדִיב ב1	מִרְפָּאָה יז1	מִסְרֵת טו1
נִדְנָדָה יא4	מִשָּׂא יא1	מַעֲבֵד טו1
נָדָר / נָדָר א4	מִשָּׂאֵב טז1	מַעֲדָן טז1
נִהַל ח3	מִשָּׂאָה יז1	מַעָּה ו1
נִהְמָה ט1	מִשְׁבָּצָת ב5	מַעוֹף א3
נוֹגֵדִין יב1	מִשְׁבֶּת טז1	מַעוֹ יד1
נוֹטְרָה כ4	מִשְׁנָב טז1	מַעֲט א2
נוֹרָא יא1	מִשְׁנֹאָה יז1	מַעֲמָק טז1
נִזָּק א4, א5	מִשׁוֹרֵר ב4, טו4	מַעֲקָשׁ טז1
נִזָּר א4	מִשְׁחַת יז1 (הע)	מַעֲרָה ו1
נִחְמָה י1	מִשִּׁי א5	מַעֲשֶׂה ו5
נִטָּל א4	מִשְׁכָּלָה ב4	מַעֲשֵׁר ב0, יז1
נִטַּע א5	מִשְׁכָּרֶת ח3	מַפְלָה יז1
נִטָּף א4	מִשְׁלָב טז1	מַפְסָד ב4
נִיד ח1	מִשְׁלוֹחַ א3	מַפְסָח טו4
נִיחוּחַ א3	מִשְׁמָן טז1	מַפְסָחַת טו4
נִיר יז1	מִשְׁמָרֶת ב5	מַפְתָּח יז1

עֲטָרָה 1ט	סַנְדֵּלָר 1יב	נָכַד 5א
עִיר 1טו	סַנְסֵן 2ב	נָכַל 4כא
עִירֹם 3ד, 4ג	סָס 1ו	נָכַר 4יח
עֲבָרָה 1ח, 1יב	סַעֲרָה 1ט	נָמַל 4ז
עַל מִנֵּת 1א	סָף 2ב	נָסַף 4כא
עֲלִטָּה 1ט	סָפַל 4כא	נָפָה [=חבל ארץ] 1ו
עָם 2א, 2ג	סַפְסַל 1ח	נָפָה [=כברה] 1ו
עֲמָמִי 1יג	סַפֵּק 4ז	נָפַל 4כא
עֲמָמִיּוֹת 1יג	סָפֵר 4כא	נָפְלָאוֹת 1ב
עֲמֹק 3ד	סַפְרָד 2ז	נָפֶשׁ 5א
עֲמֹק 4כא	סַפְרָדִי / סַפְרָדִי 2ד	נָצַח / נָצַח 4כא
עֲמֹרָה 3ה	סַפְרִית 1ח	נָצַר 4כא
עֲנַב 4יח	סַרְגֵּל 4ח	נָקְמָה 1ט
עֲנַג 3ד	סַרְטָט 1ח	נָר 4ה
עֲנֻהָה 1ט	סָרִיס 1ה	נִשְׂאָא 1יא
עֲנִי 3ו	סָרֹן 5א	נִשְׁמָה 1ט
עֲנִין 1יב	סַרְעָן 1טז	נִתַּח 4כא
עֲסָק 4כא	סִתָּר 4כא	
עֵץ 4ה		סָבוּרָא 1ח
עֲצָב 1טז	עָב 1ו	סָבַד 2א
עֲצָה 4ט	עָבַד 5א	סָבַל 4כא
עֲצָרָה 1ט	עָבִי 3ו	סָבַר 4כא
עָקָב 4ז	עָבַר 4כא	סָבָרָה 1ט
עָקָב 4כא	עָנְבָה 1ט	סָדֵר 4כא
עָקָד 4כא	עָנְבָנִיָּה 1יג	סוּגַר 2ג
עָקָה 1ו	עָנָה 1ו	סוּדָר 1יב
עָקוּם 3ד	עָגַל 4כא	סוּפֵר 4ב, 4טו
עָקַל 4כא	עָגְלָה 1ט	סוּפְרָת 1טו
עָקֹם 3ד	עָדָה [נקי' של עד] 4ט	סַחֲלָב 1ח
עָקָץ 3ה	עָדָה וְקָהֵל 4ט	סַחַר 5א (הע)
עָקָר 4כא	עָדָן 4כא	סָט 4ה
עָקָרָב 1טז	עָדָר 4כא	סִינָר 1יב
עָקָרָה 1ט	עָדְשָׁה 1ט	סִיפָה 4ג
עָרֵב 4כא	עוֹלָלָה 4כ	סֵל 2א
עָרְבָה 1ט	עוֹרָת 4טז	סָלַע 5א
עָרִיץ 1ה	עוֹ 3ה	סָמְדָר 2ג
עָרֶף 4כא	עוֹר 4כא	סָמוּד 1ח
עָרַל 4ז	עוֹרָה 1ט	סָמַל / סָמַל 4כא
עָרֹם 3ד	עוֹט 4ה	סָמְרוּטָר 1יב

צַעֲקָה ט1	פָּרְעוֹן כב	עֲרַפֵּל ה5
צָפוֹר א3	פָּרְעוֹשׁ א3	עֵשׁ ו1
צִפְצָפָה י1	פָּרְפֵּר ג2	עֶשֶׂב ד4כא
צִפְצָפָה דא4	פָּרְפֹּת ב5	עֶשֶׂק דכא
צִפְרֹדֶעַ ח4	פָּרָצִי [שׂיפ] א5 (הע)	עֲשָׂרָה ט1
צִפְרֹן ז3	פָּרְקוֹ יב	עֲתָרָה ט1
צִפְתִּי ד2	פָּרֶשׁ ח1	
צִפְתִּי ד2	פָּרֶשָׁה י1	פָּאָה ט4
צָר א1, ג2	פָּשׁוּשׁ ח1	פָּאָר י4
צָרִי / צָרִי י3	פֶּשֶׁר דכא	פָּגוּשׁ ח1
צָרְפֶּת ד2	פֶּשְׁתָּן יב	פָּה ו5
צָרְפְּתִי(ת) ד2	פֶּת ב2	פִּיגָם ג4
צָרְצָר ג2	פְּתָאוֹס א3	פִּילָגֶשׁ ד5
	פְּתִי א5	פִּלָּא יא
		פִּלָּג א5
קִבָּה ט4	צָב טז1	פִּלְדָּה ט1
קִבְּלוֹ יב	צָבְאִי יג	פִּלְחָן יב
קִדָּם א5	צָבְאִיוֹת יג	פִּלִּיטָה ג4
קִדְמָה א5 (הע)	צָד א2, ב2	פִּלִּיטִים ג4
קִדְמִי [שׂיית] א5 (הע)	צָדֵק א5	פִּלְמִינְגוֹ א3
קִדְקוֹד א3	צָדָקָה ט1	פָּמוּט ח1
קִדָּשׁ ח3	צָדָקֶת ג5	פָּנָס טו1
קִחָה ד4	צוֹ / צוֹ טז1	פָּסִיפֶס ג4
קוֹ / קוֹ טז1	צוֹאָר ח1	פָּסָל א5
קוֹלֵר יב	צוֹחָה ט1	פָּסְנִיתֵר אב, ח4
קִסְטוֹן טז1	צַח א2	פָּסֵק ז1
קִטְנִטוֹן א2	צָחַר ג3	פַּעוּט ח1
קִטְנִטְנֶת א2	צִידָה ג4	פַּעוּט ח1 (הע)
קִטְרֹר ח1	צִירִי ג4	פַּעֵל ח3
קִיטְנָה יב	צֵל ד4	פַּצְצָה ט1
קִיסָם ג4	צֵלָם א5	פַּקְחַת טז4
קִיסָר יב	צֵלַע א5 (הע)	פֶּר ג2
קִלְלָה ט1	צֵלַע א5	פֶּרָא יא
קִלְסִיתֵר ח4	צֵלְצֵל א2	פֶּרְדָּס ח4
קִלְעֵל א5	צִמְצָם א2	פֶּרֶט ז1
קִלְקִלָה י1	צִמָּר א5	פֶּרִיץ ח1
קִלְשׁוֹן דכב	צִמְרָמֶרֶת ז3	פֶּרֶקֶת ח1
קָם ו1	צִנְתֵּר ח1	פֶּרְנָס ח1
קָמָה ו1	צַעְדָּה ט1	פֶּרְנִסָּה י1
קָמַע ז4		

קמץ 3ה	רמים 4ה	שה 15
קמשון 4כב	רחם 5א	שולח 4ב
קן 4יט	רטב 3ד	שוממה 4כ
קננו 1יב	רטוב 3ד	שומר 4ב
קסת 5א	רית 4ג	שונא 4ב
קערה 1ט	ריק 4ג	שנע 5א
קצה 15	רישה 4ג	שור 3א
קצה 4כא	רכבל 15ד	שושן 2א
קרב 3ב	רכבת 5ב	שח 2א
קרנו 1יב	רמה 1ו	שחלת 4כא
קרח 14ד	רננה 1ט	שחר 3ג
קרח 5א	רע 2ג	שחרחרת 2א
קרן 5א	רע 4ה	שטח 5א
קרט 5א	רענו 1טז	שטר 1ז
קרקע 2ה	רפסודה 3א	שי 2ג
קרש 5א	רץ 1א, 1ו	שינף 4ג
קרת 5א	רשות 1ג	שינו 4ג
קשי 1א, 13	ריתת 14	שינה 1י
קשת 5א		שכל / שכל 4כא
	שאנה 1ט	שכן 14
רא 4ט	שאט 1א	שכנה 14
ראיון 4כב	שאנו 1טז	שכר 14ח
ראם 14	שאר 1א	שלב 1טז
ראש 1טו	שאר 14	שלב 5א
ראשי 1ג	שארית 1יב	שלגי [ש"פ] 5א (הע)
רבבה 1ט	שבוע 1טו	שלו 1ז
רבוא 3א	שבועון 1טו	שלו 14
רבע 1טז	שבט 4כא	שלו 5א
רבץ 4כא	שבלת 3ז	שלוש 3א
רגל 5א	שבע 14	שלושה 3א
רהיט 1ה	שבע 5א	שלחן 1יב
רנחה 1ט	שבר 4כא	שליש 1טו
רוחני 1ג	שבת 1טז	שלישות 1טו
רוחניות 1ג	שבתון 1טז	שלש 1טז
רוממה 4כ	שנגה 1ט	שלשלת 1ג, 15
רופאה / רופאת 1טו	שד 1ו	שם 4א, 4ה
רנקה 1ח	שד 4ב	שמח 14 (הע)
רז 1ו	שדה 15	שמי 1יב
רחבה 1ט	שדמה 4י	שמיית 1יב

תִּימָן 4א	שָׁרֵשׁ 3ה	שְׁמָמָה 1ט
תִּכְלֶת 4כא	שְׁרִשְׁרֶת 5ב	שָׁמֶן 5א
תִּקָּף 4כא (הע)	שִׁשָּׁה 4כא	שִׁמְעָה 4כא
תִּלְ-אֲבִיבִי 1יג		שָׁנָה 1ו
תָּלַם 5א	תָּא 1א	שָׁנָה 4ט
תִּלְתֵּל 2א	תִּאָּבֹן 4כב	שְׁנֵהָב 1טז
תָּם 1טז	תָּאוּ 3א	שָׁעָה 1ו
תַּם 3ב	תִּאֹרֶד 4ד	שְׁעֵטָה 1ט
תִּמָּה 4כא	תִּאֶר 3ה	שָׁעַר 4יח
תִּנָּאי 2ג	תִּבָּה 4ט	שָׁעֶרָה [=שְׁעָרָה] 1ט
תִּפְאֶרֶת 5ב	תִּבּוֹרִי 1יג	שָׁפָה 1ו
תִּקָּן 5א	תִּדְהָמָה 4יא	שְׁפוֹפָרֶת 5ב
תִּקַּע 4כא	תּוּ 1ו	שָׁפֶל 4כא
תִּרְדָּמָה 4יא	תּוֹא 3א	שְׁפִלָּה 4י
תִּרְנָנֹל 3א	תּוֹדָעָה 1ז	שָׁפֹן 1טז
תִּרְעֵלָה 4יא	תּוֹכָחָה 1ז	שָׁר 1ה, 2ג
תִּשְׁבֹּץ 4יז	תּוֹלָדָה 1ז	שָׁרוּת 4ד
תִּשׁוּמָה (תִּשׁוּמַת־) 1א	תּוֹעֵבָה 4יא	שָׁרִיג 1ה
תִּשַּׁע 4כא	תּוֹצָאָה 1ז	שָׁרְעָף 1טז
	תּוֹשָׁב 1טז	שָׁרְפָרֶף 2א

תאריכי ישיבות המליאה

להלן מספרי ישיבות מליאת האקדמיה שנוכרו בכללים ותאריכיהן, וכן (בסוגריים) כרך זיכרונות האקדמיה [זה"א] שהישיבה כלולה בו.

- ישיבה לז - י"ג בסיוון תש"ד, 8 ביוני 1960 (זה"א ז-ח)
ישיבה נד - ב' בניסן תשכ"ג, 27 במארס 1963 (זה"א י-יא)
ישיבה סז - י' בניסן תשכ"ה, 12 באפריל 1965 (זה"א יב)
ישיבה עד - כ"ז בסיוון תשכ"ו, 15 ביוני 1966 (זה"א יג)
ישיבה עט - ט' בניסן תשכ"ז, 19 באפריל 1967 (זה"א יד)
ישיבה ק - י"א בכסלו תשל"א, 9 בדצמבר 1970 (זה"א יח)
ישיבה קכג - ט' בתמוז תשל"ה, 18 ביוני 1975 (זה"א כא-כד)
ישיבה קנא - א' בסיוון התשמ"א, 3 ביוני 1981 (זה"א כח-ל)
ישיבה קסד-קסה - י' בכסלו התשמ"ד, 16 בנובמבר 1983 (זה"א לא-לד)
ישיבה ריג - כ"ב בטבת תשנ"ד, 5 בינואר 1994 (זה"א מא-מג)
ישיבה רטז - כ"ט בסיוון תשנ"ד, 8 ביוני 1994 (שם)
ישיבה ריז - כ"ט בסיוון תשנ"ד, 8 ביוני 1994 (שם)
ישיבה רכב - י"א באדר ב' תשנ"ה, 13 במארס 1995 (שם)
ישיבה רכה - כ"ז במרחשוון תשנ"ו, 20 בנובמבר 1995 (שם)
ישיבה רכח - י"ב בניסן תשנ"ו, 1 באפריל 1996 (שם)
ישיבה רל - כ"ט במרחשוון תשנ"ז, 11 בנובמבר 1996 (זה"א מד-מו)
ישיבה רלג - כ"ט באדר ב' תשנ"ז, 7 באפריל 1997 (שם)
ישיבה רלה - י"ב באייר תשנ"ז, 19 במאי 1997 (שם)
ישיבה רלז - כ"ו בתשרי התשנ"ח, 27 באוקטובר 1997 (שם)
ישיבה רלט - כ"ה באדר התשנ"ח, 23 במארס 1998 (שם)
ישיבה רס - ח' באייר התשנ"ח, 4 במאי 1998 (שם)
ישיבה רמח - ט' בסיוון התשנ"ט, 24 במאי 1999 (שם)
ישיבה רן - י"א בטבת תש"ס, 20 בדצמבר 1999 (טרם פורסם)
ישיבה רנח - כ"ד באדר תשס"א, 19 במארס 2001 (טרם פורסם)
ישיבה רסב - י"א בכסלו תשס"ב, 26 בנובמבר 2001 (טרם פורסם)

The Academy of the Hebrew Language
Jerusalem 2002

ISSN 0024-1091

The Academy of the Hebrew Language
P.O.B. 3449, 91034 Jerusalem, Israel
Tel 972-2-6493555, Fax 972-2-5617065
Internet: <http://hebrew-academy.huji.ac.il>
e-mail: acad3u@vms.huji.ac.il

Computerization: The Academy of the Hebrew Language
Printed by 'Graphit' Ltd., Jerusalem

Leshonenu La'am

A Popular Journal for the Hebrew Language

The Secretariat of the Academy of the Hebrew Language • Jerusalem

Volume LI–LII • No. 4 • 5760–5761

Editorial Board: Chaim E. Cohen, Yosef Ofer, David Talshir

Editor: Chaim E. Cohen

PRINCIPLES OF NOUN INFLECTION

Revised and updated edition

Prepared by
RONIT GADISH